

Creació d'una coreografia basada en l'evolució de la Natàlia/Colometa a *La plaça del Diamant*

Clara Nolla Conill
2n de Batxillerat D
Tutor: Òscar Sánchez
Ins. Joan Mercader
Curs 2023-2024

Resumen

Este trabajo consiste en la creación de una coreografía inspirada en la novela *La plaça del Diamant* de Mercè Rodoreda. El análisis del comportamiento psicológico y conductual de la protagonista de la novela, Natàlia/Colometa, sirve de base para crear una coreografía que refleja los diferentes momentos vitales por los que atraviesa a lo largo de la obra.

El trabajo consiste en una primera parte teórica en la que se incluye una breve presentación de la novela y su autora, y se expone la teoría sobre las inteligencias múltiples de Howard Gardner y las conductas humanas de Walter Riso. A continuación se analiza la novela desde el punto de vista de las teorías psicológicas expuestas. En la segunda parte del trabajo, de carácter más práctico, se detalla el proceso de creación coreográfica, que concluye con la grabación del baile inspirado en *La plaça del Diamant*.

Abstract

This project is the creation of a choreography inspired by the novel *La plaça del Diamant* by Mercè Rodoreda. The analysis of the psychology and behavior of the main character of the novel, Natàlia/Colometa, is the basis for creating a choreography that reflects the different vital moments she goes through throughout the book.

The project consists of a first theoretical part in which a brief presentation of the novel and its author is included, and the theory of Howard Gardner's multiple intelligences and Walter Riso's human behaviors are presented. The novel is then analyzed from the point of view of the psychological theories presented. The second part of the project, of a more practical nature, details the process of choreographic creation, which concludes with the recording of the dance inspired by *La plaça del Diamant*.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ.....	1
2. LA PLAÇA DEL DIAMANT, DE MERCÈ RODOREDA.....	3
2.1 Biografia de l'autora.....	3
2.2 Presentació de la novel·la.....	6
2.3 Breu resum de la novel·la.....	7
2.4 Context històric i social.....	9
3. INTEL·LIGÈNCIA INTERPERSONAL. TIPUS DE CONDUCTES.....	11
3.1 Howard Gardner, intel·ligències múltiples i les intel·ligències intrapersonal i interpersonal.....	11
3.1.1 La intel·ligència intrapersonal.....	12
3.1.2 La intel·ligència interpersonal.....	12
3.2 Walter Riso, passivitat, agressivitat i assertivitat.....	13
3.2.1 La conducta passiva.....	13
3.2.2 La conducta agressiva.....	13
3.2.3 La conducta assertiva.....	14
4. ANÀLISI PSICOLÒGICA DE LA PLAÇA DEL DIAMANT.....	15
4.1. Anàlisi de les diferents etapes emocionals que travessa la Natàlia/Colometa.....	15
4.1.1 Primera etapa: submissió.....	16
4.1.2 Segona etapa: rebel·lió.....	18
4.1.3 Tercera etapa: afirmació.....	24
4.2 Simbologia.....	28
4.3 La plaça del Diamant com a novel·la psicològica.....	29
5. TEORIA DE LA DANSA.....	32
5.1 Les bases per la creació d'una coreografia.....	32
5.2 Comentari de l'entrevista a Cristina Queraltó.....	33
6. CREACIÓ COREOGRÀFICA A PARTIR DE LA PLAÇA DEL DIAMANT.....	34
6.1 Justificació artística.....	34
6.2 Procés de creació, passos seguits.....	36
6.3 Explicació coreogràfica.....	37
6.4 Justificació del significat donat.....	40
7. CONCLUSIONS.....	41
7. 1 Conclusions teòriques.....	41
7.2 Conclusions personals.....	41
8. FONTS D'INFORMACIÓ.....	43
9. ANNEXOS.....	46
9. Entrevista a Cristina Queraltó.....	46

9.2 Documents visuals i escrits de la coreografia.....	50
9.3 Fotos del procés de creació de la coreografia.....	51
9.4 Fotos del procés de gravació de la coreografia.....	53
9. 5 Enllaç al vídeo: Coreografia de <i>La plaça del Diamant</i>	55
AGRAÏMENTS.....	56

1. INTRODUCCIÓ

Aquest treball de recerca consisteix en un estudi de la novel·la *La plaça del Diamant*, de l'escriptora Mercè Rodoreda i en la creació d'una peça coreogràfica basada en l'evolució psicològica del personatge principal de la novel·la, la Natàlia o Colometa.

L'objectiu principal del treball, doncs, és doble. D'una banda, analitzar com es comporta la Colometa al llarg de la novel·la segons els esdeveniments que li van passant. I, de l'altra, crear una coreografia que plasmi l'evolució de la psicologia del personatge i expressi els diferents estats psicològics que travessa al llarg de l'obra. D'aquesta manera, aquest treball també pretén demostrar que la dansa és una eina per expressar emocions i que és una eina de comunicació aplicable en molts àmbits. No hi ha dubte que el personatge literari de la Natàlia/Colometa té moltes facetes i aconsegueix emocionar tots els lectors que s'acosten a l'obra de Rodoreda. Amb la coreografia creada a partir de la novel·la s'espera poder traslladar aquestes emocions al llenguatge de la dansa.

Al llarg del treball es fa una àmplia anàlisi de la novel·la de *La plaça del Diamant*. En primer lloc, s'inclou una part teòrica en què es presenta una petita biografia de l'autora, es fa un resum de la novel·la i s'analitza la situació històrica i social en què se situa la novel·la.

Tot seguit s'inclou un apartat que se centra en alguns conceptes de psicologia que serviran per analitzar el comportament de la Natàlia/Colometa i poder crear després una coreografia que expressi de manera coherent les emocions de la protagonista. En aquest apartat sobre psicologia es fa èmfasi, d'una banda, en les intel·ligències múltiples (sobretot en la intel·ligència intrapersonal i la intel·ligència interpersonal), i de l'altra en els tres tipus principals de conductes humanes (la conducta passiva, la conducta agressiva i la conducta assertiva).

Aquesta base psicològica serveix en l'apartat següent per analitzar els patrons de comportament de la Natàlia/Colometa descrits en la novel·la de Mercè Rodoreda, i per determinar les etapes que travessa el personatge. Per últim, en aquest apartat d'anàlisi també s'explica la simbologia inclosa en la novel·la i s'emmarca l'obra dins el corrent de la novel·la psicològica.

Un cop presentada la part teòrica i d'anàlisi de la novel·la, es dona pas a la creació de la coreografia basada en el personatge de la Natàlia/Colometa. En aquest sentit, primer de tot s'estableixen unes bases teòriques generals per a la creació d'una coreografia, a partir d'informació extreta d'un llibre de dansa i d'una entrevista a la directora de l'Escola de Dansa Q-arts d'Igualada, Cristina Queraltó. Això serveix per esbrinar com treballen els coreògrafs professionals a l'hora de crear una coreografia

sobre un tema concret. A partir d'aquestes dues fonts d'informació (llibre i entrevista) s'extreuen unes conclusions que són les bases que s'han seguit per crear la nostra coreografia sobre el personatge de la Natàlia/Colometa.

Per complementar la informació sobre la novel·la, també es prenen de referència la sèrie de televisió *La plaça del Diamant*, creada per TVE i emesa als anys 1980, i l'adaptació teatral de l'obra estrenada l'estiu del 2023 al Teatre Grec de Barcelona, amb direcció de Carlota Subirós.

Per últim, cal destacar que la part de creació de la coreografia s'ha fet a partir del criteri propi de l'autora d'aquest treball. És a dir, s'han utilitzat les bases que s'han après al llarg de la recerca d'informació i d'anàlisi, però la coreografia resultant és una creació pròpia i original.

2. LA PLAÇA DEL DIAMANT, DE MERCÈ RODOREDA

2.1 Biografia de l'autora

Mercè Rodoreda i Gurguí va néixer el 10 d'octubre de 1908 a Sant Gervasi de Cassoles, Barcelona, filla d'Andreu Rodoreda i Sallent i de Montserrat Gurguí i Guàrdia.

Mercè Rodoreda no va tenir una vida gens fàcil a causa de la complicada relació amb la seva família, l'absència d'amistats durant la infantesa i adolescència, el matrimoni amb el seu tiet catorze anys més gran que ella, la maternitat forçada del seu únic fill, la guerra, l'exili a França i Suïssa i el càncer que finalment se la va endur el 13 d'abril de 1983, ja havent tornat a Catalunya.

Rodoreda va tenir una infància bastant solitària, ja que era filla única i no es relacionava gaire amb nens i nenes de la seva edat. Només va anar a l'escola dels set als deu anys i la seva formació va ser totalment autodidacta.

Des de sempre va sentir un gran amor per Catalunya, la llengua catalana, la literatura, els llibres i el món vegetal. Aquest amor sembla que li venia del seu avi matern, Pere Gurguí, figura central de la seva infància. La mort d'aquest quan ella tenia dotze anys va ser un cop molt fort en la seva adolescència.

Rodoreda es va casar amb Joan Gurguí, un oncle que havia tornat d'Amèrica el 1921 amb una certa riquesa. El casament va tenir lloc el 1928, quan Rodoreda tenia només vint anys. El matrimoni va tenir un sol fill, Jordi Gurguí, que va néixer el 1929. Amb una malaltia mental, Jordi Gurguí va haver de ser ingressat a partir dels quaranta anys a l'institut psiquiàtric Pere Mata de Reus.

Cal destacar que Rodoreda no va acceptar mai el matrimoni amb el seu oncle, que, juntament amb la maternitat forçada, va suposar una experiència traumàtica per a ella.

Rodoreda, però, trobà consol en la literatura a partir dels anys 1930 i entrà progressivament en el món de la literatura. Començà col·laborant en diaris i revistes de prestigi de l'època, i poc després publicà les primeres novel·les, *Sóc una dona honrada* (1932), *Un dia en la vida d'un home* (1934) o *Aloma* (1938), entre d'altres.

En esclatar la Guerra Civil, Rodoreda augmentà l'activitat en el món literari, treballant de correctora de català al Comissariat de Propaganda de la Generalitat Catalana i fent-se membre de la Institució de les Lletres Catalanes.

L'any 1939, però, Rodoreda se'n va anar a l'exili quan les tropes franquistes estaven a punt d'entrar a Barcelona. Primerament es va instal·lar al castell de Roissy-en-Brie, a vint-i-cinc quilòmetres de París, juntament amb altres escriptors catalans com Pere Calders, Joan Oliver (Pere Quart), Armand Obiols, Xavier Benguerel, Francesc Trabal, Agustí Bartra, Anna Murià i Cèsar August Jordana. Durant l'estada al castell de Roissy-en-Brie, Rodoreda va conèixer Armand Obiols, el seu gran amor, amb qui començà una relació amorosa.

Al cap d'un temps, però, la majoria dels exiliats catalans que vivien al castell marxaren cap a Amèrica. Rodoreda i Obiols van decidir quedar-se al castell, però finalment es van veure obligats a anar-se'n a causa de l'entrada dels nazis a París. La parella visqué en diversos llocs com Llemotges, Bordeus i París, fins a instal·lar-se definitivament a Ginebra l'any 1954. Durant els anys previs a instal·lar-se a Ginebra, Rodoreda va patir una crisi literària a causa de la precarietat econòmica. Fins i tot es va dedicar a cosir per guanyar-se la vida, però tot i així va continuar escrivint contes i poesia, i també pintant.

Anys després, el 1954, Rodoreda va obtenir per fi una estabilitat econòmica gràcies a la feina d'Armand Obiols com a traductor a les Nacions Unides, a Ginebra. Això va permetre que Rodoreda entrés en una etapa de molta creativitat: va recollir els contes que tenia dispersos en diferents revistes de l'exili, juntament amb altres contes nous, i va publicar el primer títol després de vint anys: *Vint-i-dos contes* (1958). Aquest volum va obtenir el premi Víctor Català 1957, fet que la va impulsar a continuar escrivint novel·les com *La plaça del Diamant* (1962), *Jardí vora el mar* (1967) i *La mort i la primavera* (1986).

L'any 1971 va morir Armand Obiols, fet que afectà Rodoreda tant sentimentalment com professionalment, ja que Obiols era el seu primer crític i qui li donava suport en la carrera com a escriptora.

Finalment, després de freqüents visites a Barcelona, Rodoreda va decidir tornar a Catalunya i es va instal·lar a Romanyà de la Selva, on va escriure les seves últimes obres, com *Mirall trencat* (1974), *Semblava de seda i altres contes* (1978), *Tots els contes* (1979), *Viatges i flors* (1980) i *Quanta, quanta guerra...* (1980).

En tornar a Catalunya va ser membre i sòcia d'honor de l'Associació d'Escriptors en Llengua Catalana, i li fou atorgat el Premi d'Honor de les Lletres Catalanes el 1980.

Rodoreda morí l'any 1983 en una clínica de Girona a causa d'un càncer. Està enterrada al cementiri de Romanyà de la Selva.

¹Fotografia de Mercè Rodoreda el dia de la inauguració del monument en honor seu a la plaça del Diamant, al barri de Gràcia de Barcelona.

¹ Font:
https://metropoliabierta.elespanol.com/latinoamerica/argentina/merce-rodoreda-clasicos-literatura-europea_7471_102.html

2.2 Presentació de la novel·la

La plaça del Diamant de Mercè Rodoreda és una novel·la catalana escrita l'any 1960 a Ginebra, durant el seu exili, i publicada l'any 1962. És considerada un clàssic de la literatura catalana de la postguerra, i és també la novel·la més important i coneguda de Rodoreda.

La plaça del Diamant ha estat traduïda a més de trenta idiomes i ha assolit una certa rellevància a nivell mundial com un exemple de literatura que plasma el que va suposar la Guerra Civil i la postguerra a Catalunya.

La novel·la també ha estat reconeguda com una de les grans novel·les europees del segle XX. L'escriptor colombià Gabriel García Márquez, per exemple, afirmava: "*La plaza del Diamante* es, a mi juicio, la novela más bella que se ha publicado en España después de la guerra civil."²

L'obra ha estat objecte de diverses adaptacions en diversos àmbits, com ara el teatre, la música, el cinema i la televisió. No ens consta, en canvi, que s'hagi fet mai cap adaptació coreogràfica de la novel·la.

Les adaptacions més conegudes són les següents:

- *La plaça del Diamant*, pel·lícula estrenada l'any 1982 dirigida per Francesc Betriu. Sílvia Munt interpreta el personatge de la Natàlia/Colometa, mentre que Lluís Homar fa de Quimet. Més endavant RTVE va emetre la versió televisiva, que constava de quatre capítols d'una hora cadascun.
- *La plaça del Diamant*, adaptació teatral estrenada al TNC l'any 2007, signada per Josep M. Benet i Jornet i dirigida per Toni Casares. L'actriu Sílvia Bel fa de Natàlia/Colometa i Marc Martínez de Quimet.
- *La plaça del Diamant*, adaptació teatral estrenada el 13 de juliol del 2023 al Teatre Grec de Barcelona, dirigida per Carlota Subirós.
- *La plaça del Diamant*, cançó de Ramon Muntaner i Torruella publicada l'any 1982.

Per a la coreografia d'aquest treball han servit de referència la pel·lícula i la sèrie de Francesc Betriu de l'any 1982, i l'adaptació teatral de Carlota Subirós, que vam anar a veure en directe al Teatre Grec de Barcelona.

² Citat a la contraportada de *La plaça del Diamant* (Club Editor, 2016).

2.3 Breu resum de la novel·la

La plaça del Diamant és una novel·la que té com a protagonista la Natàlia, una noia jove i innocent que fa una vida senzilla i té un promès, en Pere. Tot això, però, fa un gran canvi quan coneix en Quimet, que li canvia la vida en tots els sentits.

La història es desenvolupa des de final de la dècada del 1920, i inclou la proclamació de la República, la Guerra Civil i la postguerra, des de la perspectiva de Catalunya, més concretament el barri de Gràcia de Barcelona.

La Natàlia, la protagonista, treballa en una pastisseria del barri, una feina que li agrada. La seva mare és morta i el seu pare està casat amb una dona que no li acaba de fer el pes a la protagonista. La Natàlia, però, té la sort de tenir l'Enriqueta, una bona amiga que també li ha fet una mica de mare. La Julieta és una altra amiga que influeix en la vida de la Natàlia.

La novel·la comença un dia de festa major del barri de Gràcia. La Natàlia va amb la Julieta a la plaça del Diamant, on se celebra un ball i on coneix en Quimet. En Quimet la treu a ballar i, al cap d'una estona, li diu que ella serà la seva muller. La Natàlia no posa cap objecció a les paraules d'en Quimet, ja que a ella li sembla un bon xicot i el troba atractiu i viu. Arran d'aquesta primera trobada, la Natàlia deixa en Pere, el seu promès, per en Quimet, amb qui es casa al cap de poc.

El matrimoni, però, representa una mena d'opressió per a la Natàlia, ja que des de l'inici de la seva relació en Quimet li canvia el nom pel de Colometa, ja que ell diu que és l'únic nom que pot tenir. Aquest canvi de nom suposa la pèrdua d'identitat de la Natàlia i l'inici d'una vida plena de patiment i desgràcia.

Al llarg del matrimoni, la Natàlia/Colometa passa un seguit d'experiències i situacions que li resulten poc agradables i que la faran explotar al final. Algunes d'aquestes situacions són la maternitat forçada (en Quimet no està content fins que no tenen els fills, l'Antoni i la Rita), l'aparició i la invasió dels coloms a la casa, la guerra i les seves conseqüències, etc. Tots aquests factors contribueixen en el procés de conversió de la personalitat, de la visió del món i de les conductes de la Natàlia/Colometa al llarg de l'obra.

Amb la República i, sobretot, amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola el 1936, la situació del país, però també la de la Natàlia/Colometa, es torna molt inestable i cada vegada més difícil. En Quimet i els seus dos amics, en Cintet i en Mateu, com molts altres homes, se'n van al front d'Aragó per defensar la República. Al llarg d'aquests anys, aquests homes fan algunes visites a la Natàlia/Colometa, li porten aliments i passen alguns moments amb ella. En Quimet i en Cintet moren al front, mentre que en Mateu mor afusellat. La Natàlia/Colometa està molt sola sense en

Quimet, i ella i els nens no tenen diners i passen gana, fins al punt que la Natàlia/Colometa es veu obligada a vendre les seves pertinences per poder menjar i a portar el seu fill Antoni a una colònia per tal que el nen pugui menjar. Aquests capítols de la novel·la plasmen la situació que van viure molts homes espanyols de l'època.

Quan la Natàlia/Colometa sap que en Quimet ha mort al front, es planteja matar-se ella i els seus fills fent servir l'embut que en Quimet havia comprat el dia abans que apareguessin els coloms, posant sulfumant a la boca dels seus fills mentre dormen i després empassant-se'n ella.

Quan la Natàlia/Colometa, decidida a morir, va a comprar sulfumant a l'adrogueria de davant de casa, posa l'excusa que s'ha deixat el moneder a casa i que ja passarà més tard a pagar. Quan està a punt de sortir de la botiga amb el sulfumant, l'Antoni, l'adroguer, li ofereix feina netejant a casa seva.

La Natàlia/Colometa accepta l'ofertament de l'Antoni, i així pot portar finalment aliments i uns quants diners a casa. Al cap d'un temps, l'Antoni li demana que es casi amb ell i, tot i no estar-ne enamorada, ella s'hi avé. L'Antoni no pot formar una família a causa de les ferides de guerra, i es troba que la Natàlia/Colometa ja en té una de feta. Tot i així, el nou marit ofereix una vida molt bona a la Natàlia/Colometa i als seus fills, a qui paga una bona educació. Finalment, la Natàlia/Colometa es converteix en la "senyora Natàlia", cosa que li permet fugir de la seva vida anterior i recuperar la identitat.

Veiem, doncs, que amb el temps el personatge de la Natàlia/Colometa s'allibera de tot allò que l'oprimeix, i a poc a poc recupera el que era abans de casar-se amb en Quimet. Al final de l'obra, la Natàlia/Colometa fa dos gestos molt representatius d'aquesta recuperació. El primer és un crit que representa l'alliberament de tot el patiment acumulat a dins durant tant de temps. El segon gest és gravar amb un ganivet el seu nom, "Colometa", a la porta de la casa on vivia amb en Quimet, cosa que simbolitza que per fi deixa enrere la seva vida com a Colometa i tanca definitivament aquesta etapa de la seva vida.

Al llarg de l'obra, veiem que la Natàlia/Colometa pateix molt, a causa de les exigències i el mal geni d'en Quimet, però també a causa de l'esclat de la Guerra Civil i la misèria que va comportar posteriorment. Això fa que la Natàlia adopti diferents conductes al llarg de l'obra per adaptar-se a les circumstàncies tan difícils que ha de viure, i el seu caràcter evoluciona i canvia segons la situació en què es troba. Tot això fa que *La plaça del Diamant* sigui una obra psicològica molt interessant d'analitzar.

2.4 Context històric i social

La plaça del Diamant se situa entre els anys 1925/1930 - 1950/1955 aproximadament. La novel·la passa pels punts històrics de la República (1931), la Guerra Civil (1936-1939) i la postguerra (des del 1939), donant la visió de la guerra des del punt de vista de Catalunya i del bàndol republicà. Durant l'època de la postguerra s'instaura el franquisme, que va ser un règim polític autoritari i dictatorial vigent a Espanya entre el 1939 i el 1975, com a conseqüència de la victòria del bàndol nacional a la Guerra Civil.

La novel·la comença abans de la proclamació de la República. Els anys no se citen a la novel·la de manera directa, però es pot deduir que la història s'inicia aproximadament entre els anys 1925 i 1930. Durant aquests anys, que coincideixen amb els primers capítols de la novel·la (I-XIII), la Natàlia és una noia que viu en la innocència i està preocupada sobretot pel festeig i el matrimoni amb en Quimet. Aquests problemes que viu la Natàlia/Colometa en aquest període són petits en comparació amb els que se li presenten després.

La Natàlia/Colometa, però, comença a perdre la innocència amb l'arribada de la República l'any 1931, que fa canviar el seu món. La proclamació de República Catalana es va produir arran de la caiguda de la monarquia d'Alfons XII, amb les eleccions del 14 d'abril de l'any 1931. El líder d'Esquerra Republicana de Catalunya, Francesc Macià, va proclamar Catalunya com a república, i per tant, com a país independent d'Espanya.

La proclamació de la República Catalana va acabar desencadenant la Guerra Civil espanyola (18 de juliol de 1936 - 1 d'abril de 1939), conflicte bèl·lic entre el Govern de la República, amb el suport dels partits d'esquerres, i part de l'exèrcit espanyol, recolzat pels partits de dretes. Durant la Guerra Civil, la Natàlia/Colometa viu la crueltat de la situació de primera mà, ja que en Quimet, juntament amb els seus amics Cintet i Mateu, se'n va al front d'Aragó com molts altres catalans que van formar la línia de guerra per enfrontar-se al bàndol nacional en terres aragoneses.

La Natàlia/Colometa veu com el seu marit i els seus dos amics moren, com molts altres catalans, defensant el país. La resta d'habitants del país han de viure en situacions precàries, com ara passant gana. Ella, per exemple, es veu forçada a deixar el seu fill Antoni en una colònia per tal que pugui menjar. Aquests moments se situen entre els capítols XVI i XXXII de la novel·la.

La Guerra Civil s'acaba l'abril del 1939 i llavors comença l'època de la postguerra (capítol XXXIII fins al final). En la novel·la, la situació de la Natàlia/Colometa és encara més difícil que durant la guerra, i és en aquest moment que, desesperada, sense marit i passant gana, decideix matar els seus fills i suïcidar-se per no patir

més. Just en aquest moment de desesperació, però, la Natàlia/Colometa rep l'ajuda de l'Antoni, un adroguer del barri, amb qui després es casarà. És en aquest moment que comença la lenta recuperació de la Natàlia, juntament amb la gradual recuperació del país.

Totes aquestes situacions de la Guerra Civil i de la postguerra que apareixen en la novel·la plasmen molt bé el que va haver de viure la població espanyola, i concretament la catalana de l'època, amb un panorama ple de dificultats per a tothom. Els homes estaven obligats a anar a la guerra i molts hi van perdre la vida, mentre que les dones es quedaven a casa i havien de mantenir els fills totes soles. Va ser una època marcada per la pobresa, les malalties i la desesperació, ja que moltes famílies van perdre-ho tot a causa de la guerra.

3. INTEL·LIGÈNCIA INTERPERSONAL. TIPUS DE CONDUCTES

La teoria sobre psicologia que exposem a continuació i que fem servir per analitzar la psicologia de la protagonista de *La plaça del Diamant* està basada principalment en dos llibres: *Inteligencias múltiples*, de Howard Gardner, i *Cuestión de dignidad*, de Walter Riso.

Aquesta part es divideix en dos grans apartats: d'una banda, les intel·ligències múltiples, centrant-nos en la intel·ligència interpersonal, i, d'altra banda, els tres principals tipus de conductes (passiva, agressiva i assertiva).

Aquests aspectes de la psicologia ens permeten tenir una base sòlida per, en primera instància, fer l'anàlisi psicològica de *La plaça del Diamant*, i després muntar la coreografia, de manera que els tipus de conductes serviran per identificar els diferents comportaments de la protagonista al llarg de la novel·la i les diferents actituds (conductes) que adopta la protagonista durant la novel·la.

3.1 Howard Gardner, intel·ligències múltiples i les intel·ligències intrapersonal i interpersonal

Informació extreta de: *Inteligencias múltiples* de Howard Gardner (1995).

Gardner exposa en primer lloc que, abans d'entrar en termes d'intel·ligències, hem de definir la ment humana com "un conjunt de mecanismes computacionals relativament independents". Així, l'autor defensa que existeixen set tipus d'intel·ligències diferents: lingüística, lògico-matemàtica, espacial, musical, corporal i cinètica, interpersonal i intrapersonal. Al llarg dels anys, la importància de les unes i les altres ha anat canviant segons la necessitat humana, i la manera d'ensenyar-les i aprendre-les també ha anat canviant i ho seguirà fent. Gardner fins i tot explica que potser s'afegiran nous tipus d'intel·ligència, com està passant actualment amb la intel·ligència artificial, que cada dia té més presència a les nostres vides.

Gardner presenta aquestes intel·ligències com a capacitats humanes, i defensa que cada persona en té una o més que estan més desenvolupades que la resta, cosa que fa que cadascú tingui alguns trets de pensament que destaquen. Amb aquest punt de partida Gardner crea la teoria de les intel·ligències, que s'ha discutit i s'ha estudiat molt dins del camp de la psicologia.

D'entre aquests set tipus d'intel·ligències, en el treball ens centrarem en la intel·ligència emocional, que inclou també la intel·ligència interpersonal i la

intrapersonal. Explicar les bases d'aquestes tres intel·ligències és fonamental per tal de poder-ho aplicar a *La plaça del Diamant* tot analitzant les conductes que adopta la Natàlia/Colometa i les relacions que estableix amb la resta dels personatges de la novel·la.

La intel·ligència emocional, segons Gardner, es defineix com “la capacitat de mostrar empatia cap als altres i interpretar correctament les seves emocions.”³

Dins de la intel·ligència emocional en podem distingir dos tipus: la intrapersonal i la interpersonal.

3.1.1 La intel·ligència intrapersonal

La intel·ligència intrapersonal és aquella que està enfocada cap a l'autoconeixement, cap a la intenció de conèixer les pròpies emocions, saber-les regular i ser-ne conscient per tal de poder-les gestionar correctament, de manera que se'n beneficia un mateix i els altres. En definitiva, aquesta intel·ligència consisteix a conèixer-se un mateix, saber-se les possibilitats i els límits, valorar fins on es vol arribar. Segons Gardner, aquesta intel·ligència està relacionada amb aquestes capacitats: autoconeixement, autoregulació, automotivació.

3.1.2 La intel·ligència interpersonal

La intel·ligència interpersonal és la capacitat de relacionar-se, de mostrar empatia envers els altres i de saber interpretar i entendre correctament les seves emocions per tal de millorar les relacions amb a resta de persones.

Aquestes habilitats i capacitats estan altament relacionades amb la manera de gestionar les relacions socials i saber actuar consegüentment. Són molt importants perquè són fonamentals per aconseguir una bona relació amb els altres però també amb un mateix.

La intel·ligència interpersonal es caracteritza pels següents comportaments⁴:

- Comprensió de les raons i les motivacions humanes que hi ha darrere dels comportaments i reaccions envers cada situació
- Observació i reflexió sobre les relacions socials (observant el llenguatge no verbal)
- Bona comunicació

³ Gardner (1995).

⁴ Font: Psicologia Online. Inteligencia interpersonal. (en línia). Irene Alabau (2022)
<<https://www-psicologia-online-com.translate.goog/inteligencia-interpersonal-que-es-ejemplos-y-actividades-para-mejorarla-4688.html? x tr sl=es& x tr tl=ca& x tr hl=ca& x tr pto=sc>> [Consulta: 19/11/23]

- Habilitat a mediar els conflictes
- Cura de les relacions i dels detalls
- Alta capacitat d'escolta

3.2 Walter Riso, passivitat, agressivitat i assertivitat

Informació extreta de: *Cuestión de dignidad*, de Walter Riso (2016)

Segons Riso, els humans som éssers socials, ens relacionem uns amb els altres i ens trobem en diverses situacions que requereixen interacció social. Ara bé, cada persona adopta diferents comportaments definits per aspectes diversos com el tipus de situació, la pressió social o les influències que es reben.

3.2.1 La conducta passiva

La conducta passiva es caracteritza per donar-se en persones submises que solen mostrar por i ansietat, ràbia continguda, culpa, sentiments de desvalorar-se (minusvalidesa) o fins i tot depressió.

Les persones passives solen ser insegures i tancades. Presenten una conducta poc expressiva amb bloquejos freqüents i autocontradicció per tal de no contrariar els altres. Aquesta sèrie de comportaments fan que la gent s'aprofiti d'aquestes persones i no les respectin.

Alguns trets típics o pensaments normals de les persones passives:

- Pensar que els drets dels altres són sempre més importants que els propis.
- Por de ferir els sentiments dels altres i por d'ofendre'ls.
- Dificultat per expressar les pròpies opinions per por de ser rebutjats o criticats.
- No saber què ni com dir les coses, pensar que no són hàbils per expressar els seus sentiments.
- Vergonya pública i privada.
- Por de donar males impressions i necessitat de l'aprovació social.

3.2.2 La conducta agressiva

La conducta agressiva es dona en aquelles persones que perden el control fàcilment i no tenen mesura de les seves paraules. Les persones agressives solen tenir pensaments del tipus: que els més forts s'han d'imposar als més vulnerables i que la gent que comet errors mereix ser castigada. També solen pensar que són més

importants que els altres, i que els pensaments i sentiments dels altres no els interessin. Els comportaments de les persones agressives transmeten por i no pas respecte.

Alguns trets típics o pensaments normals de les persones agressives:

- Enfadar-se fàcilment amb els altres
- Ser secs i somriure poc
- Parlar bruscament i amb agressivitat, poca mesura de les seves paraules
- Pèrdua ràpida del control

3.2.3 La conducta assertiva

La conducta assertiva segons Riso es defineix com: “una persona assertiva és aquella que és capaç de fer i/o defensar els seus drets personals, com per exemple saber dir que no, expressar desacords, donar una opinió contrària i/o expressar sentiments negatius sense deixar-se manipular, com fa el passiu, i sense manipular ni violar els drets dels altres, com fa l'agressiu”.

Es podria dir doncs que la conducta assertiva es troba en l'equilibri de les dues conductes extremes de la passivitat i agressivitat.

L'assertivitat doncs, ens permet:

- Enfortir l'amor propi i la dignitat
- Tenir estabilitat psicològica i seguretat
- Ens facilita la llibertat emocional
- L'autoconeixement
- Resoldre problemes de manera adequada
- Fomentar la comunicació amb els altres

Les persones assertives troben un equilibri en saber respectar els altres i autorespectar-se.

4. ANÀLISI PSICOLÒGICA DE *LA PLAÇA DEL DIAMANT*

4.1. Anàlisi de les diferents etapes emocionals que travessa la Natàlia/Colometa

Durant la novel·la, el personatge de la Natàlia/Colometa passa per tres etapes de comportament clarament definides. Aquestes tres etapes s'han relacionat amb els tres tipus de conductes (passiva, agressiva i assertiva), explicades en el punt 3.2 d'aquest treball.

La primera etapa és el moment de la innocència, la submissió i la dependència respecte als altres. És el moment de joventut de la Natàlia. Aquesta primera etapa, que ocupa els capítols I-XIII, pàgines 17-85, coincideix amb el temps d'abans de la República. Durant aquests capítols, la Natàlia es deixa portar pel que es va trobant i té una conducta clarament passiva.

La segona etapa és el moment de revolució interior i caos mental produït per tot allò extern que la tortura i l'angoixa. És durant aquest moment que la vida de la Natàlia/Colometa arriba al punt més baix, amb la decisió de matar els seus fills i suïcidat-se per no haver de patir més. Aquesta segona etapa ocupa els capítols XIV-XXXII, pàgines 87-180, quan el país viu els anys de la República i la Guerra Civil. Durant aquests capítols la Natàlia/Colometa té una conducta que podem descriure com a clarament agressiva.

La tercera etapa representa el procés de recuperació de la Natàlia com a persona i com a dona. Es tracta d'un procés lent, al llarg del qual acabarà deixant enrere tot allò que ha viscut, tancarà l'etapa de ser la Colometa d'en Quimet i enfocarà la seva vida cap a convertir-se en la senyora Natàlia, amb l'ajuda principalment del seu nou marit, l'Antoni, l'adrogat de les veges. Aquest tercer moment vital ocupa els capítols XXXIII-XLIX, pàgines 181-267, i es correspon amb el final de la guerra i la postguerra⁵. Durant aquesta etapa, la Natàlia té una conducta clarament assertiva.

⁵ Isidor Cònsul (2006) fa també aquesta divisió en tres etapes de la vida de la Natàlia/Colometa, paral·lela a l'evolució del país (República, Guerra Civil i Postguerra).

4.1.1 Primera etapa: submissió⁶

(Capítols I-XIII, abans de la República, pàgs. 17-85)

La primera part de l'obra es defineix com l'etapa de submissió de la Natàlia/Colometa, que adopta clarament una conducta passiva condicionada principalment per en Quimet. Veiem que al llarg d'aquests primers capítols, la protagonista mostra dificultats per expressar la seva opinió, se sent vulnerable davant d'en Quimet, no retreu res del que ell diu i fa tot el que li demana sense queixar-se en cap moment (almenys de cara enfora). També troba dificultats a dir que no, i no ho fa perquè no vol fer mal als altres i prefereix fer-se'n a ella mateixa. Aquest comportament concorda amb el perfil de conducta passiva descrita en el punt 3.2.1 del treball.

Per il·lustrar aquesta conducta passiva que agafa la Natàlia/Colometa, hem escollit diversos fragments de la novel·la on es poden identificar els trets esmenats fins ara.

Ja al capítol I la Natàlia mostra la seva actitud bàsicament passiva davant els altres. Per començar, parla del seu caràcter tímid i patidor, i ens dona pistes de com actua:

Però em va fer seguir vulgues no vulgues, perquè jo era així, que patia si algú em demanava una cosa i havia de dir que no. (Cap. I; pàg. 17)

La Natàlia es descriu a ella mateixa com a una persona submisa, que es deixa portar per la voluntat dels qui l'envolten, que sempre fa el que els altres volen sense queixar-se.

La Natàlia coneix en Quimet en un ball de festa major. Ell li diu que es casaran, ho decideix sense tan sols demanar-li l'opinió, i així és. La Natàlia no s'hi oposa, deixa el promès que tenia fins llavors i es casa amb en Quimet. ell decideix que la seva nova esposa no es pot dir Natàlia, i que l'únic nom que pot tenir és Colometa. Aquest és un moment molt simbòlic, ja que representa la pèrdua d'identitat de la Natàlia i la submissió que presenta ella en resposta a aquest canvi de nom.

Vostè i jo ballarem un vals de punta a la plaça del Diamant... volta que volta... Colometa. Me'l vaig mirar molt amoïnada i li vaig dir que em deia Natàlia i quan li vaig dir que em deia Natàlia encara riu i va dir que jo només em podia dir un nom: Colometa. (Cap. I; Pàg. 20)

Un cop casats, en Quimet pressiona la Natàlia/Colometa per tenir fills, i en tenen dos l'Antoni i la Rita. La Natàlia/Colometa es veu obligada a ser mare per la voluntat d'en

⁶ A les seccions 4.1.1, 4.1.2 i 4.1.3 per referenciar els fragments seleccionats es farà servir la següent nomenclatura: (Cap. X; Pàg.YY), on X es refereix al número de capítol i Y a la pàgina. Totes les cites s'extreuen de l'edició Club Editor (2016).

Quimet, sense que ella tingui veu ni vot en el tema, i a més pateix molt per tenir els fills.

En aquest fragment veiem que la Natàlia/Colometa viu la vida sexual d'una manera forçada i obligada per en Quimet. Viu el sexe com a una obligació, no com a plaer, sinó per tenir fills i satisfer la voluntat del seu marit.

- Avui farem un nen.

I em feia veure les estrelles.

[...]

I quan ell ja era dins del llit, per donar-me exemple, com va dir, em vaig començar a despullar. Sempre havia tingut por d'aquell moment. M'havien dit que s'hi arriba per un camí de flors i se'n surt per un camí de llàgrimes. I que et duen a l'engany amb alegria... Perquè de petita havia sentit a dir que et parteixen. I jo sempre havia tingut molta por de morir partida. Les dones, deien, moren partides... La feina ja comença quan es casen. (Cap. VIII; Pàg. 60)

En aquests capítols veiem també el patiment que la Natàlia/Colometa té des del principi pels fills. Per exemple, narra la seva angoixa perquè el nen no mama i va perdent pes. Ella sent que és culpa seva, que no està fent bé de mare.

El nen, havia estat un nen, quan va néixer pesava prop de quatre quilos; al cap d'un mes d'haver nascut en pesava dos i mig. Se'ns fon, deia en Quimet. Se'ns fonia com un terròs de sucre a dins d'un vas amb aigua. Quan només pesarà mig quilo, se'ns morirà, ara que ja el teníem. (Cap. XI; Pàg. 75 i 76)

Més endavant en Quimet es queixa d'un mal a la cama i també d'uns malsons que té, però qui realment pateix és la Natàlia/Colometa. En Quimet porta una parella de coloms respecte als quals té molts projectes. Després de la primera parella van arribant altres coloms i en Quimet acaba construint un gran colomar al terrat de casa. Al final la Natàlia/Colometa és qui s'ha d'encarregar de cuidar els coloms.

Em van buidar la golfa de totes les coses que jo hi tenia: el cove de la roba, les cadires mitjanes, la caixa de la roba bruta, el cistell de les gafes...

- A la Colometa la traïem de casa.

Em van prometre que, més endavant, em farien un cobert per desar les meves coses, però de moment ho vaig haver de baixar tot al pis, i si volia anar al terrat a seure una estona, havia de pujar-hi la cadira. [...] El van pintar de blau i el pintor vaig ser jo. (Cap. XIII; Pàg. 83)

En aquest moment veiem l'aparició dels coloms a casa de la Natàlia/Colometa, que li envaeixen l'espai i la vida. És l'inici de l'explotació de la Natàlia/Colometa com a persona.

4.1.2 Segona etapa: rebel·lió

(Capítols XIV-XXXVI, durant la República, la Guerra Civil i l'inici del final de la Guerra, pàgs. 87-203.)

En els capítols que formen el nus de la novel·la veiem perfectament que la Natàlia/Colometa adopta una conducta de tipus agressiva. És així perquè al llarg d'aquestes pàgines la protagonista es revolta contra tot allò que la tortura. Viu en una barreja de pensaments i sentiments molt durs, que l'empenyen a actuar per impulsos que sovint freguen la violència, com per exemple quan decideix matar els coloms a poc a poc, en una mena de venjança.

Aquest seguit de comportaments que té la protagonista en aquests capítols concorden perfectament amb la conducta agressiva descrita en el punt 3.2.2 del treball.

Per començar, veiem que els coloms estan cada cop més "endins" de casa de la Natàlia/Colometa, senyal que envaeixen més i més el seu espai personal i la seva vida. Els coloms tenen cada cop més importància en la vida de la parella i en Quimet no para de fer projectes. La Natàlia/Colometa se sent sobrepassada davant d'aquesta situació, n'està cansada, però ningú no s'adona de res.

I des d'aquell dia no vaig poder estendre la roba al terrat perquè els coloms me l'empastifaven. (Cap. XIV; Pàg. 90 i 91)

Quan venien en Cintet i en Mateu, tot era fer projectes, fins que un dia la senyora Enriqueta em va dir que de cada tres parelles de coloms en Quimet en regalava dues, només per l'alegria de donar... I tu, treballant com una beneïta... (Cap. XXI; Pàg. 126 i 127)

Només sentia el parrupeig dels coloms. Em matava netejant els coloms. Tota jo feia pudor de colom. Coloms al terrat, coloms al pis; els somiava. La noia dels coloms. [...] No li podia explicar que no em podia queixar a ningú, que el meu mal era un mal per mi sola i que, si alguna vegada em queixava a casa, en Quimet em deia que li feia mal la cama. (Cap. XXII; Pàg. 129 i 130)

Al cap d'un any i mig, el matrimoni té la segona filla, la Rita. El fill gran, l'Antoni, es posa gelós de la petita i es porta malament. Fins i tot un dia intenta ofegar la seva germana amb el cuc de l'intestí que li troben a en Quimet.

A en Quimet cada vegada li va pitjor la botiga i econòmicament es troben en un punt complicat. La Natàlia/Colometa decideix buscar feina i acaba treballant els matins netejant en una casa d'uns senyors rics. La protagonista està cada cop més farta i més cansada d'haver d'anar a treballar, fer les feines de casa i cuidar-se dels fills i dels coloms perquè ningú no l'ajuda.

Estava cansada; em matava treballant i tot reulava. En Quimet no veia que necessitava una mica d'ajuda en comptes de passar-me la vida ajudant, i ningú no s'adonava de mi i tothom em demanava més com si hi no fos una persona. (Cap. XXIV; Pàg. 137)

Finalment, la Natàlia/Colometa explota perquè ja no pot més amb l'infern on viu i decideix acabar amb els coloms, a poc a poc. Farta de tot, va matant els ous dels coloms per intentar posar fi al seu turment.

I va ser aquell dia que vaig dir-me que s'havia acabat. Que s'havien acabat els coloms. Coloms, veces, abeuradors, covadors, colomar i escala de paleta, ¡tot a passeig!
Sentia la brasa a dins del cervell, encesa i vermella.

[...]

La golfa del terrat bullia com un forn, tot el sol del dematí s'apilotava al sostre i el feia cremar; i entre la febre dels coloms i la pudor de la febre, allò era l'infern.

[...]

I en comptes d'espantar els coloms perquè avorriessin les cries, em vaig posar a prendre'ls els ous i a sacsejar-los amb fúria. Esperava que ja hi hagués el colomí dins. Que se li ben estabornís el cap contra la closca de l'ou.

[...]

Tot perquè jo no podia més, amb les criatures tancades, rentant plats en aquella casa, on ningú no servia per res, només per ficar-se culleres plenes de menjar a la boca, amb un nen que els havia sortit escanyolit de tant que s'havien pogut mirar a fer-lo... I encara, al terrat, hi havia coloms que anaven parrupejant. (Cap. XXV; Pàg. 142, 143 i 144)

Quan esclata la Guerra Civil, en Quimet, en Mateu i en Cintet decideixen que aniran al front d'Aragó a lluitar en el bàndol republicà. La Natàlia/Colometa no vol que en Quimet vagi a lluitar, però els homes, com sempre, no li fan cas.

Jo li vaig contestar que l'escamot el fessin els altres, els que no eren casats com ell, que jo no tenia res a dir si ell feia d'escamot, però que en Quimet ja tenia prou feina a casa seva i que ja era massa gran. (Cap. XXIV; Pàg. 137)

I mentre em dedicava a la gran revolució amb els coloms va venir el que va venir, com una cosa que havia de ser molt curta. De moment ens vam quedar sense gas.

[...]

En Quimet el veia molt poc, amb prou feines si, de vegades, venia a dormir. Un dia em va dir que la cosa es posava negra i que hauria d'anar al front d'Aragó.

[...]

Se'n va anar al front d'Aragó i jo vaig anar fent com sempre. Si em posava a pensar em trobava voltada de pous i a punt de caure a qualsevol. (Cap. XXVII; Pàg. 153 i 154)

La Natàlia/Colometa es queda sola a casa durant la guerra, i els amos de la casa pon treballa l'acomiaten. Segons diuen, no li poden pagar el sou, però també s'han assabentat que en Quimet és republicà. Gràcies a la seva amiga Enriqueta, després troba feina per netejar a l'ajuntament del barri.

Hem sabut que el seu marit és d'aquests que fan tabola i amb persones així no ens agrada tenir-hi massa tractes, ¿comprèn?

[...]

...és que no podem pagar-la. Des del primer dia que els anuncio que sense els rics els pobres no poden viure i que tots aquests automòbils amb què es passegen els manyans i els paletes, els cuiners i els camàlics, els hauran de tornar omplint mesures de sang. (Cap. XXVII; Pàg. 153 i 154)

Mentre dura la guerra, la Natàlia/Colometa rep algunes visites d'en Quimet, d'en Cintet i d'en Mateu, que venen del front i li porten algunes provisions per a ella i els nens i els fan una mica de companyia.

I quan em pensava que ja no veuria mai més en Quimet perquè se n'havia anat a la guerra, em va arribar un diumenge, brut de pols i carregat de menjar. Va deixar els paquets damunt de la taula i el revòlver i l'escopeta. Va dir que necessitaven matalassos i se'n va endur dos: el del nen, que va dir que podia dormir amb mi, i el del meu llit de noia, de llautó.

[...]

Vaig explicar a en Quimet el que m'havia passat amb els senyors i que treballava a l'ajuntament i va dir que potser encara havia estat un bé,

perquè treballar pels que dirigeixen la ciutat, pot ser més aviat bo que no pas dolent. Va mirar l'habitació buida de coloms i li vaig dir que pel terrat encara en quedaven uns quants: els més vells. Que eren mig salvatges, amb la gana, i que no els podia caçar ni agafar. Em va dir que no m'hi amoïnés, que no tenia importància perquè tota la vida estava canviada i que encara canviaria més però en millor i que tots en tocaríem els resultats. (Cap. XXVIII; Pàg. 159)

Quan hi ha el primer bombardeig a Barcelona, el pare de la Natàlia/Colometa mor de l'espant. Ella però, no mostra cap mena de sentiment de pena o tristesa per la seva mort, sinó que es queda igual. Segons diu, per a ella el seu pare era com si fos mort de feia temps.

I quan van bombardejar des del mar, el meu pare va morir. No per culpa de cap bomba del bombardeig, sinó perquè, de l'espant, se li va parar el cor i s'hi va quedar. Em costava adonar-me'n que era mort perquè ja feia temps que era com si fos mig mort... com si no fos res meu, ni res que jo pogués voler com a meu, com si quan es va morir la meua mare el meu pare també s'hagués mort. (Cap. XXXI; Pàg. 171)

Amb la guerra ja molt avançada, en Quimet torna a casa malalt de tuberculosi. ell no es mostra gens optimista amb la malaltia, sinó que insinua que anirà a pitjor.

En Quimet em va dir que al front menjaven poc perquè l'organització fallava i que era tuberculós. Li vaig preguntar si li havia dit el metge i em va dir que no necessitava anar al metge per saber que tenia els pulmons plens de caverne i que no volia fer cap petó als nens per no passar-los microbis. Li vaig preguntar si es podia curar i em va dir que a la seva edat quan s'arreglava una broma d'aquestes ja ho tenies a sobre per la vida, que les caverne es van enfonsant i quan tens els pulmons com un colador, amb la sang que va perduda i surt per la boca perquè no sap on ficar-se, doncs ja et pots preparar la caixa. (Cap. XXXI; Pàg. 172)

La situació es fa cada cop més difícil i la Natàlia/Colometa i els nens comencen a passar gana. Ella se sent molt malament per no poder alimentar els seus fills, i per intentar posar-hi remei porta l'Anoni a una colònia perquè almenys pugui menjar. La protagonista experimenta un dolor i una culpa molt forts en el moment de deixar l'Antoni a la colònia.

Tenia dues boques obertes a casa i no tenia res per omplir-les. La vam passar més trista que no pot explicar-se: ens ficàvem d'hora al llit per no adonar-nos tant que no teníem sopar. Els diumenges no ens llevàvem per no tenir tanta gana. I amb un camió que va fer venir la Julieta, van anar a

dur el nen a la colònia, després d'haver-lo convençut amb bones paraules. (Cap. XXXI; Pàg. 175)

I jo em vaig haver de fer un cor de fusta i el vaig apartar i vaig dir-li que no fes més exageracions, perquè no en treia res, que s'havia de quedar i que es quedaria.

[...]

Aleshores em vaig ajupir davant del nen i li vaig explicar molt clar que no podia ser, que no podíem menjar, que si es quedava a casa ens moríem tots. (Cap. XXXII; Pàg. 178)

Al cap d'un temps, la Natàlia/Colometa s'assabenta que en Quimet i en Cintet han mort al front. El milicià que li dona la notícia, també li dona el rellotge d'en Quimet com a prova, que és tot el que portava a sobre.

Fins que un milicià va trucar a la porta per dir-me que en Cintet i en Quimet havien mort com uns homes. I em va donar tot el que quedava d'en Quimet: el rellotge. (Cap. XXXII; Pàg. 179 i 180)

Just quan rep la notícia de la mort d'en Quimet, mor també l'últim colom. Aquest moment representa l'alliberació simbòlica de la Natàlia/Colometa de tot allò que l'explotava i l'angoixava.

I vaig pujar al terrat a respirar. Em vaig acostar a la barana de la banda del carrer i em vaig quedar quieta allà una estona. Feia vent. Els filferros d'estendre roba, rovellats de tant no servir, es gronxaven, i la porta de la golfà, pam, pam... La vaig anar a tancar. I a dintre, al fons, de panxa enlaire, hi havia un colom, aquell de llunetes. Tenia les plomes del coll mullades per la suor de la mort, els ulls enlleganyats. Ossos i ploma. Li vaig tocar les potes, tot just passar-li el dit pel damunt, plegades endintre, amb els ditets fent ganxo avall. Ja estava fred. I el vaig deixar allí, que havia estat a casa seva. I vaig tancar la porta. I vaig tornar al pis.

L'Antoni torna de la colònia i la Rita l'informa de la mort del seu pare. L'Antoni no dirigeix la paraula a la seva mare.

La Natàlia/Colometa es descriu a ella mateixa com una persona forta, que tot el que ha viscut l'ha transformat en el que és ara, una dona buida i sense sentiments.

Quan alguna vegada havia sentit: aquesta persona és de suro, no sabia què volien dir. Per mi, el suro era un tap. Si no entrava a l'ampolla, després d'haver-la destapada, l'aprimava amb un ganivet com si fes punta a un llapis. I el suro grinyolava. I costava de tallar perquè no era ni dur ni tou. I a l'últim vaig entendre què volien dir quan deien aquesta persona és

de suro... perquè, de suro, ho era jo. No perquè fos de suro sinó perquè em vaig haver de fer de suro. I el cor de neu. Em vaig haver de fer de suro per poder tirar endavant, perquè si en comptes de ser de suro amb el cor de neu, hagués estat, com abans, de car que quan et pessigues et fa mal, no hauria pogut passar per un pont tan alt i tan estret i tan llarg.

[...]

Així estava jo per dintre: amb armaris al rebedor i cadires de potes enlaire i tasses per terra a punt d'embolicar amb paper i ficar en una capsa de palla i el somier i el llit desfet contra la paret i tot desordenat. (Cap. XXXIII; Pàg. 181 i 182)

Cap al final de la guerra, en Mateu és afusellat. La Natàlia/Colometa es troba en una situació molt precària i sent vergonya d'estar en la situació en què està. Es veu obligada a vendre totes les seves possessions, fins i tot les més preuades. Va a demanar ajuda a la casa dels seus antics amos, però aquests li refusen l'ajuda perquè l'acusen de ser republicana.

Sense feina, sense res a la vista, vaig acabar de vendre'm tot el que tenia: el meu llit de noia, el matalàs del llit de les columnes, el rellotge d'en Quimet que volia donar al nen quan fos gran. Tota la roba. Les copes, les xicres, el bufet... I quan ja no em quedava res, fora d'aquelles monedes que em semblaven sagrades, vaig agafar la vergonya pel coll i me'n vaig anar a casa dels meus amos antics. (Cap. XXXIII; Pàg. 185)

La Natàlia/Colometa està a punt de caure en la desesperació. Viu una situació extrema de fam i patiment, i decideix posar fi al patiment matant els seus fills i suïcidant-se amb sulfurant. Aquest moment representa el punt més baix i més crític de la seva vida.

I una nit, amb la Rita a un costat i l'Antoni a l'altre, amb les barnilles de les costelles que els foradaven la pell i amb tot el cos ple del dibuix de les venes blaves, vaig pensar que els mataria. No sabia com. A cops de ganivet no podria ser. Tapar-los els ulls i tirar-los daltabaix del balcó no podia ser... ¿Si només es trencaven una cama? Tenien més força que no pas jo, més força que no pas un gat sec. No podia ser.

[...]

Allò s'havia d'acabar. Vaig buscar l'embut. Ja feia dos dies que no havíem tastat res. Ja feia temps que m'havia venut les dues monedes de mossèn Joan que me les vaig vendre com si arrenquessin de viu en viu tots els queixals de la boca. Tot s'havia acabat. ¿On era l'embut? ¿On l'havia posat? Amb totes les coses que m'havia anat venent estava segura que l'embut no hi era. ¿On era, on? Després de molt buscar i de molt regirar el vaig trobar bocaterrosa damunt de l'armari de la cuina.

[...]

Només em calia comprar el sulfumant. Quan dormirien, primer l'un i després l'altre, els ficaria l'embut a la boca i els tiraria el sulfumant a dins i després me'n tiraria jo i així hauríem acabat i tothom estaria content, que no fèiem cap mal a ningú i ningú no ens estimava. (Cap. XXIX; Pàg. 190 i 191)

La Natàlia/Colometa adopta una actitud encara més violenta per fugir de la seva desesperació i fer front a la mort.

I amunt, jo amunt, amunt, Colometa, vola, Colometa ..
Amb la cara com una taca blanca damunt del negre del dol... amunt, Colometa, que darrera teu hi ha tota la pena del món, desfés-te de la pena del món, Colometa. Corre, de pressa. Corre més de pressa, que les boletes de sang no et parin el caminar, que no t'atrapin, vola amunt, escales amunt, cap al teu terrat, cap al teu colomar... vola, Colometa. Vola, vola, amb els ulls rodonets i el bec amb els foradets per nas al capdamunt... i corria cap a casa meua i tothom era mort. Eren morts els que havien mort i els que havien quedat vius, que també era com si fossin morts, que vivien com si els haguessin matat. (Cap. XXXIV; Pàg. 198)

Ara bé, quan a comprar el sulfumant a l'adrogueria per acabar amb tot el patiment, diu que s'ha deixat els diners a casa i que ja tornarà a pagar més tard. L'adroguer, en veure-la tan desesperada, li proposa que treballi per a ell, netejant casa seva, i la Natàlia/Colometa accepta l'ofertament.

Va dir que, si no tenia feina, ell era una bona casa i poc marejador i que ja sabia que jo era complidora. Vaig fer que sí amb el cap i aleshores va dir, comenci demà, i tot neguitós em va posar dues llaunes al cabàs, que va anar a buscar a dintre, i una paperina i alguna altra cosa que no recordo. I va dir-me que podia començar l'endemà a les nou del matí. I d'esma vaig treure l'ampolla del sulfumant de dintre del cabàs i la vaig posar amb molt de compte damunt del taulell. I me'n vaig anar sense dir res. I quan vaig arribar al pis, jo, que sempre havia estat dura de plors, vaig arrencar a plorar com si fos un qualsevol cosa. (Cap. XXXVI; Pàg. 203)

4.1.3 Tercera etapa: afirmació

(Capítols XXXVII-XLIX, final de la guerra i postguerra, pàgs. 181-267.)

Durant els últims capítols de la novel·la, veiem que la Natàlia/Colometa comença a deixar enrere la conducta agressiva que havia adoptat en el moment de més desesperació i converteix l'agressivitat en assertivitat. D'aquesta manera, emprèn un

camí que la portarà a recuperar-se, a tornar a ser qui era abans i a afirmar la seva personalitat.

Aquest seguit de comportaments que veiem en els últims capítols de la novel·la, il·lustren la conducta assertiva descrita en el punt 3.2.3 del treball.

La Natàlia/Colometa comença a treballar a casa de l'adroguer i, a poc a poc, porta diners i menjar a casa. De mica en mica comença a recuperar l'estabilitat que havia perdut a causa de la guerra. Gràcies al seu esforç, els seus fills també es recuperen.

Em va costar d'aixecar el cap, però de mica en mica tornava a la vida després d'haver viscut en el forat de la mort. Els nens havien perdut la figura de ser nens només fets d'ossos. I les venes se'ls apagaven de color sota de la pell tranquil·la. Anava pagant els lloguers endarrerits, més que no pas amb els diners guanyava, amb els diners que estalviava, perquè l'adroguer sempre, a l'hora de plegar, em deia, tingui. Alguna paperina d'arròs esmicolat, alguna paperina de cigrons petits. I deia que sempre tenia una mica més de racionament del que havia de tenir. La botiga no era com abans de la guerra, però era bona botiga... (Cap; XXXVIII; Pàg. 209)

Tot i així, encara la persegueix el cansament i l'ombra allargada d'en Quimet.

Els nens no parlaven mai del seu pare, com si no hagués existit. I si a mi de vegades em venia al record, feia un gran esforç per treure-me'l, perquè duia un cansament tan gran a dintre que no es pot explicar, i calia viure, i si pensava massa el cervell em feia una mena de mal com si el tingués podrit. (Cap; XXXVIII; Pàg. 210)

Al cap d'un temps, l'adroguer li demana que es casi amb ell, però li diu que no pot tenir fills per culpa de ferides de guerra, però que està disposat a fer-se càrrec dels fills que ella ja té. L'Antoni i la Natàlia/Colometa es casen, i ella es converteix en la senyora Natàlia. D'aquesta manera, la Natàlia es recupera a poc a poc com a persona. És un procés lent i dolorós, però finalment aconsegueix superar tot allò que l'angoixava i deixar enrere la seva vida com a Colometa.

Vivia tancada a casa. El carrer em feia por. Així que treia el nas fora, m'esverava la gent, els automòbils, els autobusos, les motos... Tenia el cor petit. Només estava bé a casa. De mica en mica, tot i que em costava, m'anava fent la casa meva, les coses meves. (Cap. XLII; Pàg. 227)

De tant en tant, la Natàlia té records de la seva vida passada, però aquests records ja no tenen el mateix aspecte que abans, sinó que li resulten neutres i fins i tot bonics. Aquí podem veure, doncs, els primers símptomes de la recuperació real de la Natàlia.

I jo no sabia si estava adormida o si estava desperta, però veia els coloms. Com abans, els veia. [...] Tot era igual, però tot era bonic. Eren uns coloms que no empastifaven, que no s'espuçaven, que només volaven aire amunt com àngels de Déu. [...] Jo els cuidava, els posava espart nou. L'aigua dels abeuradors no s'enterbolia ni quan feia calor... (Cap. XLIII; Pàg. 232)

La Natàlia/Colometa sent una nostàlgia molt forta. Recorda la Rita i el'Antoni quan eren petits i s'adona de com de ràpid ha passat el temps i com han anat canviant i fent-se grans.

I vaig sentir d'una manera forta el pas del temps. No el temps dels núvols i del sol i de la pluja i del pas de les estrelles adornament de la nit [...] sinó el temps dintre de mi, el temps que no es veu i ens pasta. El que roda i roda a dintre del cor i el fa rodar amb ell i ens va canviant per dins i per fora i amb paciència ens va fent tal com serem l'últim dia. (Cap. XLVI; Pàg. 244)

A poc a poc la Natàlia/Colometa pot començar a parlar del passat que tanta angoixa i tanta desesperació li havia provocat.

I aquell desfici que jo tenia abans de parlar dels coloms i de la torre, amb els anys m'havia anat passant. (Cap. XLVII; Pàg. 248)

I els records que té són agredolços, tenyits d'una certa tendresa i nostàlgia. pren consciència de tot allò que ha viscut i de com ha crescut a nivell personal i emocional.

Si volia pensar en els coloms alguna vegada, m'estimava més pensar-hi sola. I pensar-hi com volgués; perquè de vegades pensar-hi em feia posar trista i d'altres vegades no. I segons quins dies, sota fulles i branques, em venien unes ganes de riure petites perquè em veia anys enrera matant colomins a dintre de l'ou. I si sortia de casa amb paraigua perquè estava núvol, si pel parc veia una ploma d'ocell la burxava amb la virolla del paraigua ben endins de la terra i l'enterrava. (Cap. XLVII; Pàg. 248)

Un dia torna a la casa on havia viscut amb en Quimet, on li venen records de la seva vida passada, i se li fa impossible no sentir-se culpable per haver-se casat amb l'Antoni. Quan és dins la casa, grava amb el ganivet a la porta el nom de Colometa. D'aquesta manera la Natàlia/Colometa deixa enrere de manera definitiva la seva personalitat com a Colometa i la vida amb en Quimet.

I em vaig posar a caminar per la meua vida vella fins que vaig arribar davant de la paret de casa, sota de la tribuna... La porta estava tancada. Vaig mirar enlaire i vaig veure en Quimet, que, al mig d'un camp, prop del mar, quan jo estava embarassada de l'Antoni, em donava una floreta blava i després es reia de mi. Volia pujar a dalt, fins al meu pis, fins al meu terrat, fins a les balances i tocar-les tot passant. Havia entrat molts anys per aquella porta casada amb en Quimet i n'havia sortit per casar-me amb l'Antoni i amb els nens al darrera. [...]

I em vaig girar d'esquena a la porta i vaig reposar i tenia molta matinada a dins. I em vaig tornar a girar de cara a la porta i amb la punta del ganivet i amb lletres de diari vaig escriure Colometa ben ratllat endintre i, com d'esma vaig posar-me a caminar i les parets em duïen que no els passos, i vaig ficar-me a la Plaça del Diamant. (Cap. XLIX; Pàg. 261)

Per tancar la novel·la, després de totes les emocions de la vida passada i de tot allò que porta a dins des de fa tant de temps, la Natàlia/Colometa fa un crit final que l'allibera.

I vaig sentir una companyia a la mà i era la mà d'en Mateu i a la seva espatlla se li va posar un colom corbata de setí i jo no n'havia vist mai cap, però tenia plomes de tornassol i vaig sentir un vent de tempesta que s'arremolinava per dintre de l'embut que ja estava gairebé clos i amb els braços davant de la cara per salvar-me de no sabia què, vaig fer un crit d'infern. Un crit que devia fer molts anys que duïa a dintre i amb aquell crit, tan ample que li havia costat de passar-me pel coll, em va sortir de la boca una mica de cosa de no res, com un escarabat de saliva... i aquella mica de cosa de no res que havia viscut tant de temps tancada a dintre, era la meua joventut que fuguïa amb un crit que no sabia ben bé què era... ¿abandonament? (Cap. XLIX; Pàg. 262 i 263)

La Natàlia/Colometa conmoguda per totes les emocions que li han sortit després de gravar el nom i de fer el crit, s'adona que l'Antoni l'ha ajudat a deixar la vida de Colometa enrere i li ha permès viure com a senyora Natàlia.

Gràcies. Gràcies. Gràcies. L'Antoni s'havia passat anys dient gràcies i jo mai no l'hi havia donat les gràcies de res. Gràcies... (Cap. XLIX; Pàg. 263)

4.2 Simbologia

La plaça del Diamant és una novel·la plena de símbols i objectes, als quals els experts han anat donant diversos significats al llarg dels anys i que alhora poden tenir diferents interpretacions. Alguns símbols que van apareixent durant la narració són, per exemple, els coloms, l'embut, la balança, les flors i les nines.

Els coloms: els coloms representen l'opressió de la Natàlia/Colometa i la maternitat, les dues coses imposades per en Quimet. La Natàlia/Colometa, ha de carregar amb la voluntat del seu marit, que és tenir fills i criar coloms al terrat de casa. Per a ella els coloms representen des d'un principi una molèstia, i està totalment en contra dels projectes d'en Quimet. A més, cada cop en va portant més a casa i és a ella a qui li toca encarregar-se'n. Es podria dir que els coloms li envaeixen l'espai i el temps. Arriba un punt que la Natàlia/Colometa se'n cansa i decideix matar-los, i va destruint els ous a poc a poc fins que tots els coloms moren. Aquesta rebel·lió simbolitza una rebel·lió també envers en Quimet i envers el paper de mare, imposat per la societat. Es rebel·la contra en Quimet, contra els fills i contra els coloms, ja que d'alguna manera l'exploten com a objecte i l'anul·len com a persona. L'últim colom mor quan la Natàlia/Colometa sap que en Quimet ha mort. Per tant, en el temps coincideix l'alliberament de tot, d'en Quimet i dels coloms. La representació que podem donar als coloms a la novel·la és l'opressió, però també la presa de la consciència de la Natàlia/Colometa i finalment l'alliberament. També es pot relacionar el nom que en Quimet li imposa, Colometa amb els coloms.

L'embut: l'embut arriba a casa el dia abans que en Quimet porti els primers coloms a casa. L'embut representa la vida de la Natàlia/Colometa, que la va estrenyent fins a ofegar-la. Durant el moment més crític que viu durant la guerra, ella té la intenció de matar els fills i suïcidar-se emprant l'embut per no haver de passar gana i deixar de patir. Aquest pensament es pot relacionar amb el final de la seva angoixa i amb l'alliberament, però que finalment no aconsegueix fer d'aquesta manera.

La balança: la balança està gravada a la paret de l'escala de la casa on viu amb en Quimet. La Natàlia/Colometa la toca sempre que puja o baixa les escales. Aquest gest es pot interpretar com el seu anhel de trobar estabilitat i confiança en la seva vida, cosa que no té quan està amb en Quimet.

Les flors: les flors i altres aspectes de la vegetació representen al mateix temps la infantesa i la joventut. Alhora però també poden representar el dolor i l'angoixa de la vida present de la Natàlia/Colometa. Quan mor la mare d'en Quimet les flors agafen aquest significat.

Les nines: es poden atribuir a la infantesa i la innocència. La Natàlia/Colometa passa molts cops per davant d'una botiga que té nines exposades a l'aparador i es passa

llargues estones mirant-se-les, podem pensar que sent una mena de nostàlgia per la seva vida d'abans. Al final però, les nines acaben desencadenant el significat de la vellesa i la decadència.

4.3 *La plaça del Diamant* com a novel·la psicològica

La plaça del Diamant és una novel·la psicològica, és a dir, una novel·la que es caracteritza per l'aprofundiment en els aspectes interns dels personatges, com ara els desitjos, les motivacions, els estats d'ànims o els conflictes psicològics. Les novel·les psicològiques retraten la interioritat psicològica de l'ésser humà i donen prioritat a la ment dels personatges, en comptes de donar-la a les accions externes.

Una altra característica d'aquest tipus de novel·la és l'aparició de monòlegs interiors a partir de pensaments i sentiments dels personatges, fet que permet als lectors entrar en el món interior dels personatges i obtenir una mirada més profunda.

Altres eines que s'utilitzen en la novel·la psicològica són les cartes, els diaris íntims, els diàlegs interns, etc., amb la finalitat de crear una mena de vincle amb els lectors. Així s'aconsegueix que aquests coneguin d'una manera més propera les circumstàncies en què es troben els personatges al llarg de la trama.

Durant el segle XX, la literatura va començar a interessar-se per la psicologia i les conductes dels personatges, basant-se sobretot en les teories de la psicoanàlisi de Sigmund Freud (el món del subconscient i dels somnis, la sexualitat i els desitjos reprimits).

La tècnica literària més innovadora en aquesta època és el monòleg interior, que presenta el discurs interior d'un personatge que es parla a si mateix, es fa una autoradiografia, ofereix un testimoni personal de la història (i, per tant, parcial). La narrativa, per tant, s'allunya de la crònica realista per a aproximar-se al relat íntim i personal, autobiogràfic i fins i tot líric (encara que continua sent ficció).

La plaça del Diamant és un exemple clar de novel·la psicològica, ja que és una obra que aprofundeix en els sentiments i els pensaments dels personatges, sobretot els de la Natàlia/Colometa, la protagonista de l'obra. A més, la Natàlia/Colometa relata gran part de l'acció mitjançant un monòleg interior a partir del qual dona a conèixer els sentiments que li provoca tot el que passa al seu voltant. Dit d'una altra manera, és un text literari que se centra més en el que sent la protagonista que no pas en el que passa.

Podem corroborar l'argument que *La plaça del Diamant* és una novel·la psicològica basant-nos en fragments de l'obra en què trobem clarament les característiques d'aquest gènere literari.

En un moment determinat de la novel·la, per exemple, la Natàlia/Colometa es qüestiona si en Quimet és realment mort i que passaria si no ho fos i tornés. És un turment constant que té i que li dura anys. Fa un monòleg interior en què mostra una part dels seus sentiments més amagats i destapa pensaments de por, imaginatius i somiadors.

Si en Quimet no era mort, tornaria. ¿Qui em podia dir que l'havia vist mort? Ningú. És veritat que el rellotge que m'havien dut era seu, però potser havia passat a unes altres mans i allò que havia fet creure que era mort havia estat trobar el rellotge en un braç que potser no era el braç d'en Quimet. ¿I si era viu com el pare de l'amiga de la Rita i tornava malalt i em trobava casada amb l'adroguer de les veges? Només pensava en això. [...] Fins que el braç m'adoloria i això em distreia de veure en Quimet arribar de voltar món, potser acabat de sortir d'una presó. De dret a casa seva, pujant al pis. I al pis hi trobaria unes altres persones i baixaria a preguntar a l'adroguer què havia passat, i l'adroguer de sota li dira que m'havia casat amb l'adroguer de les veges perquè ens havíem pensat que havia mort a la guerra i en Quimet es presentaria i ho cremaria tot. I ell que havia fet la guerra es trobaria sense pis, sense dona i sense fills. Sortit de presó. Malalt com mai, vindria.. Perquè jo sempre m'ho creia, quan em deia que estava malalt. I si una mica de vent feia moure les canyetes de la japonesa i jo estava d'esquena a les canyetes, em girava amb el cor petit i pensant que ja el tenia allí. I ja li podria anar al darrere explicant-li que res, que només havia estat casada amb ell... del parell de nates no m'aixecaria. I aquesta por em va durar dos o tres anys. Potser més, potser menys, perquè hi ha coses que s'esborren... (Cap. XLII; Pàg. 228 i 229)

La Natàlia/Colometa recorda en Quimet amb certa nostàlgia i estima, ja que al cap i a la fi va ser una part de la seva vida i se'l va estimar. Es qüestiona on deu ser enterrat i com va morir.

I distreta així, de vegades pensava que després de tots aquells anys en Quimet era mort i ben mort, ell, que havia estat com l'argent viu, fent plànols de mobles sota el serrell del llum del menjador de color de maduixa... i pensava que no sabia on havia mort ni si l'havien enterrat, tan lluny... ni si encara s'estava damunt de la terra i de l'herba seca del desert d'Aragó amb els ossos al vent; i que el vent els colgava de pols, fora dels de les barnilles de les costelles com una gàbia buida fent bomba

que havia estat plena de pulmó de color de rosa amb forats que anaven lluny i bestioles. (Cap. XLIV; Pàg. 238)

En un moment, la Natàlia/Colometa té una mena de diàleg intern en què recorda alguns moments amb el seu pare quan era petita. Són records que li desperten una certa tendresa i li fan recordar que sí que estimava el seu pare, encara que no haguessin tingut gaire relació.

[...] un moment, només un moment, dreta al mig del meu menjador em vaig veure petita amb un llaç blanc a dalt del cap, al costat del meu pare, que em donava la mà i anàvem per carrers amb jardins i sempre passàvem per un carrer de torres que hi havia un jardí amb un gos que, quan passàvem, es tirava contra el reixat i lladrava; un moment em va semblar que tornava a estimar el meu pare o a semblar-me que, molt lluny l'havia estimat. (Cap. XXXI; Pàg. 172)

Aquests fragments de la novel·la demostren aquest to introspectiu gairebé constant de la Natàlia/Colometa, que és la narradora de la novel·la i que obre la seva psicologia als lectors. Com dèiem, aquesta manera de narrar fa que *La plaça del Diamant* sigui clarament una novel·la que s'emmarca clarament en el corrent de la literatura psicològica del segle XX.

5. TEORIA DE LA DANSA

5.1 Les bases per la creació d'una coreografia⁷

Crear una coreografia és un procés creatiu que requereix pràctica i coneixements sobre el funcionament d'aquest procés. Es tracta d'un procés no lineal, ja el que el procés de creació es pot veure modificat i interromput per diversos motius. Crear coreografies no és una tasca gens fàcil, però existeixen diverses estratègies poden ajudar a alleugerir la dificultat de la feina, sempre que se segueixin unes bases i uns principis clars.

Existeixen cinc passos o etapes en el procés creatiu (Csikszentmihalyi, 1997)⁸

1. El període de preparació (implicació en el tema de manera que generi interès i curiositat).
2. El període d'incubació (maduració de les idees, que normalment s'originen en intuïcions).
3. El moment d'inspiració i aparició de la idea (observació de fonts d'inspiració; les idees es poden originar en qualsevol cosa, com per exemple obres d'art, música o poesies. Aquestes inspiracions donen respostes emocionals i, a través dels records i la imaginació, s'estableixen les bases del moviment).
4. Les sessions en què es produeix l'evolució (es tracta de la maduració de les idees; la coreografia agafa diferents direccions i s'incorporen noves emocions a mesura que avança el procés creatiu).
5. El període d'elaboració (es tracta d'un procés llarg en què s'unifica tot el que s'ha treballat des de l'inici).

⁷ La informació d'aquesta secció s'ha extret de la següent font: CERNY MINTON, Sandra. (2011). *Método básico de creación de movimiento*. Editorial Paidotribo. Madrid

⁸ CERNY MINTON (2011), pàg. 2

5.2 Comentari de l'entrevista a Cristina Queraltó

Poder fer l'entrevista a la Cristina Queraltó, directora de l'acadèmia Q-arts d'Igualada i professora de ballet meva, i parlar una estona amb ella sobre la dansa ha estat un privilegi i ha estat molt útil per fer aquest treball de recerca. La informació que m'ha donat m'ha servit per treballar diferents aspectes, com per exemple trobar la inspiració, com triar la música, el vestuari, l'estil, i també com anar preparant la coreografia. També he parlat amb ella sobre altres temes relacionats amb la dansa, com és ara la posada en escena tenint en compte la il·luminació, l'escenografia o la posició dels ballarins.

Segons la Cristina, pel que fa la inspiració, molts cops ve donada per la música. També és important adaptar-se als ballarins i ballarines. De vegades també es pot partir d'un material ja muntat adaptant-lo a la idea.

L'entrevista amb la Cristina també m'ha servit per tenir clara l'estructura de la coreografia i la manera com anotar-me els passos; és a dir, com deixar la coreografia apuntada i els passos clars (igual que els músics tenen les seves partitures). En el cas de la dansa, es pot fer una distribució de l'espai en una mena de quadrícules per tenir clara la idea principal del ball. De vegades es poden apuntar passos i instruccions més concretes o idees puntuals que van sorgint. També es poden fer servir ninots per representar el ball de forma esquemàtica. En el cas de la Cristina, sempre s'apunta la distribució en una quadrícula i, si és una coreografia grupal, posa números als ballarins i indica amb aquests números les posicions i alguns passos específics. Es pot veure a l'annex (en imatges) de quina manera jo he adaptat aquest sistema d'anotació per fer la meua coreografia, treballant amb una quadrícula i anotant-hi l'estructura i alguns moviments fent servir també ninotets.

La Cristina també em va explicar que existeix un llenguatge universal per transcriure les coreografies que es diu Laban, el qual és força complicat, però hi ha professionals que el fan servir i és molt interessant. Per exemple, les coreografies d'*El llac dels cignes* o d'alguns balls contemporanis, que són tan complicades, estan transcrites amb el mètode Laban.

La Cristina també m'ha ajudat durant el període de creació de la meua coreografia i m'ha donat algunes indicacions molt útils. Primer de tot li vaig explicar de què anava la novel·la i l'anàlisi psicològica que n'havia fet. A partir d'aquí, ella em va acabar d'orientar per trobar la forma del moviment en algunes escenes que tenia dubtoses.

Es pot llegir l'entrevista sencera a l'apartat 9.1 del treball (annex).

6. CREACIÓ COREOGRÀFICA A PARTIR DE LA PLAÇA DEL DIAMANT

A partir de les idees extretes del llibre de *Coreografía, método básico de creación de movimiento*, Sandra Cerny Minton i de l'entrevista a Cristina Queraltó s'han establert les bases a determinar per crear la pròpia coreografia.

Es seguiran doncs, aquestes informacions per crear la coreografia i que aquesta segueixi una lògica i una coherència artística i de creació.

6.1 Justificació artística

En el moment de crear la coreografia s'han hagut de prendre diverses decisions pel que fa a la música, el vestuari de les ballarines, l'espai/escenari de la dansa, etc., que s'expliquen tot seguit.

Música:

Com a acompanyament musical de la coreografia s'ha escollit la peça "No Time to Die" - Piano version, de Patrik Pietschmann, que té una durada de 3 minuts i 59 segons. Aquesta música s'ajusta perfectament amb la idea que es tenia quan es pensava com es volia fer la coreografia, ja que segueix un tempo i una estructura que coincideixen amb l'evolució de la conducta que té la Natàlia/Colometa durant la novel·la.

La peça té un ritme i una sonoritat ideals per lligar amb la manera com avança la novel·la a nivell d'evolució del personatge. La música és potent, amb diferents ritmes i moments musicals molt marcats, que es poden utilitzar per representar els moments més significatius de l'obra. A més a més, la peça té una llargada adequada i una sonoritat que recorda vagament l'època en què passa la novel·la.

Estil de dansa i ballarines:

L'estil de dansa escollit per a la coreografia és el contemporani. Aquesta disciplina deriva de l'estil clàssic, que és la base de tota la dansa. L'estil contemporani es caracteritza per un seguit de moviments lliures dins d'uns patrons clàssics, fet que permet donar molta expressivitat al moviment i transmetre així uns sentiments i emocions determinats. La dansa contemporània també té com a punt a favor la possibilitat de fer servir el terra per ballar-hi, fet que també permet afegir expressivitat i dramatisme al moviment, i hi aporta una certa espectacularitat. Aquest estil, doncs, permet crear uns moviments de molta expressivitat tant amb el cos com en relació amb l'espai.

En la coreografia es distingeixen dos papers diferents. D'una banda, trobem la protagonista Natàlia/Colometa, interpretada per la ballarina principal, i, de l'altra, un

grup de sis ballarines que es mouen conjuntament i que representen tot allò que angossa la protagonista.

Vestuari:

Natàlia/Colometa: al principi de la coreografia va tota vestida de blanc, ja que aquest color representa la innocència, la submissió amb què actua a l'inici de l'obra. Pantalons de lli blancs i un jersei blanc ample, mitjons negres de dansa. De pentinat porta una trena baixa mig desfeta. En un punt determinat de la coreografia, la Natàlia/Colometa es treu el jersei blanc i es queda amb una samarreta de màniga curta de color negre. Aquest moment representa la pèrdua de la innocència.

Grup de ballarines: representa tot allò que amoïna la Natàlia/Colometa, els pensaments que la turmenten. Totes les ballarines van vestides de negre, però cadascuna porta peces diferents. Cua baixa i mitjons negres alts.

Espai:

L'espai que s'ha escollit per fer la gravació de la coreografia és el Cementiri Nou d'Igualada. Es tracta d'un espai públic situat als afores de la ciutat, construït a finals del segle XX i projectat pels arquitectes Enric Miralles i Carme Pinós. Compta amb diferents espais (capella, nínxols, etc.) i té un gran interès arquitectònic.

Ubicació:

S'ha triat aquesta ubicació perquè és un lloc molt ampli, amb diversos espais diferents en els quals es poden gravar diferents trames per escollir on queda millor la coreografia. Un altre factor important en la tria han estat els colors que presenta l'espai, que són tons grisosos i marronosos que s'adapten perfectament a l'ambient de la novel·la.

L'espai consta també d'aquests diversos espais on hi entra una llum diferent depenent del moment del dia. Aquests canvis de llum també poden servir per jugar amb la gravació i l'enfocament de la coreografia.

Escenografia:

No hi ha cap mena d'element representatiu de la novel·la en l'espai de gravació, ja que m'agrada l'espai nu i que el focus estigui centrat només en les ballarines.

Gravació i edició:

Per fer la gravació de la coreografia s'han rodat diversos plans de cadascuna de les tres escenes (que coincideixen amb les tres etapes de conducta de la Natàlia/Colometa). Finalment s'ha escollit per presentar la gravació un pla sencer horitzontal ja que permet veure la coreografia des d'un pla general i permet observar-la en conjunt.

L'edició del vídeo s'ha fet amb l'aplicació Capcut i amb l'ajuda d'Instagram.

6.2 Procés de creació, passos seguits

Crear una coreografia és un procés creatiu complex que requereix molt temps, idees i tenir molts elements en compte.

El que es va fer primer de tot va ser agafar els moments més representatius de la novel·la, punt 4.1 del treball, i a partir d'aquests crear la base coreogràfica a seguir.

Es van tenir en compte els moments més representatius, tant psicològics com els fets narrats en la novel·la.

- Coneix en Quimet al ball
- Es casa amb en Quimet
- Arribada fills i coloms
- Decideix matar els coloms
- Esclat de la guerra
- Mort d'en Quimet (el mateix dia mor l'últim colom)
- Molta pobresa i fam, l'Antoni va a la colònia
- Salfumant: decisió del suïcidi (punt més baix)
- Adroguer, feina i casament
- Alliberació, nom gravat i crit final

A partir d'aquests moments clau, es va dividir la coreografia en les tres parts coincidents amb les tres parts divisòries de les conductes de la Natàlia/Colometa a la novel·la (passivitat, agressivitat i assertivitat).

Un cop definides les tres parts en què es dividiria la coreografia, es van començar a pensar els passos que es volien posar, els portés, els salts, els girs, etc., i es va definir l'estructura de cada part. Abans de començar amb la creació, però, es va fer una improvisació que es va gravar per veure què transmetia la música i quin tipus de moviments eren els que sortien d'una manera més natural.

Una altra part molt important de la creació va ser decidir la distribució de les ballarines en escena en cada moment, els tipus de moviments que havien de fer i l'expressivitat que havien de mostrar, així com la importància que havien de tenir en cada moment de la coreografia.

Per deixar documentada la coreografia i saber quins moviments calia fer en cada punt de la música, es van elaborar uns documents visuals i escrits que van servir de guia i que s'inclouen en el punt 9.2 del treball.

Un cop acabada la coreografia, es va fer una revisió amb la Cristina Queraltó, professional del món de la dansa que em va aconsellar i em va ajudar en alguns punts que tenia dubtes sobre com transmetre a través del moviment els sentiments que es volien expressar.

El dia de la gravació es va ensenyar la coreografia a les ballarines i ja de seguida es va fer la gravació de les diferents parts de la coreografia.

6.3 Explicació coreogràfica

La coreografia ha estat muntada seguint les 3 parts en què s'ha dividit la conducta psicològica de la Natàlia/Colometa al llarg de la novel·la (conducta passiva, conducta agressiva i conducta assertiva).

En la creació coreogràfica, doncs, s'ha intentat plasmar els sentiments i turments que viu la protagonista en la novel·la mitjançant el llenguatge de la dansa.

1a fase, submissió, conducta passiva, capítols I-XIII, pàgines 17-85, minuts 0-1:47.

Apareixen la Natàlia/Colometa i un grup de ballarines d'esquena les unes a les altres. La ballarina solista va vestida tota de blanc sota el focus de la llum, mentre que les ballarines del grup van vestides de negre, amb diferents peces cadascuna, que representen tots els problemes, pensaments, persones i situacions que angoixen la Natàlia/Colometa i que l'anul·len com a persona: en Quimet, els fills, els coloms, la guerra, la precarietat econòmica, la fam, etc.

Explicació de la coreografia

El grup es gira de sobte → agafen el control sobre la Natàlia/Colometa.

La Natàlia/Colometa cau → es deixa manipular, com si d'alguna manera necessités el grup i el volgués seguir.

El grup avança cap a ella → agafen poder sobre ella i la van anul·lant poc a poc com a persona.

La Natàlia/Colometa també avança → intenta marxar, però no ho aconsegueix.

El grup va corrent decididament cap a ella → agafen un control total sobre la seva persona.

La Natàlia/Colometa gira el cap per mirar el grup → necessita que hi siguin, perquè li donen seguretat i no pot viure sense ells.

Les mans i els braços del grup surten amb força cap a diferents direccions → representen tots els problemes i tot allò que turmenta la Natàlia/Colometa.

La Natàlia/Colometa puja al rellevé a poc a poc, però cau → intenta afrontar aquests problemes i vèncer els pensaments que la persegueixen, però li és impossible i hi queda atrapada.

El grup i la Natàlia/Colometa fan una posició amb el cap que gira cap a la càmera decididament → és quan la Natàlia/Colometa queda totalment sotmesa sota els problemes i allò exterior.

El grup arrenca a córrer, passa pel costat de la Natàlia/Colometa i la torna a la posició inicial → la Natàlia/Colometa els segueix perquè els necessita.

El grup i la Natàlia/Colometa pivoten davant i darrera i s'ajunten → representa la direcció que el grup marca i que ella segueix.

El grup fa un braç endavant i la Natàlia/Colometa també. Ella l'allarga perquè es comença a adonar que depèn d'ells i no és res com a persona individual. Representa que demana ajuda, però ningú n'hi ofereix.

El grup s'uneix i la Natàlia/Colometa salta per sobre → és un intent d'escapar-se de tots els problemes que l'assetgen, però no ho aconsegueix.

El grup desfà la posició i cada ballarina queda quarta plié en una direcció diferent → representa que tot la mou a pensaments diferents i l'angoixen de totes bandes. És un moment que representa el desordre mental que té Natàlia/Colometa, que és incapaç de gestionar la seva situació.

Mentrestant la Natàlia/Colometa mentrestant fa un moviment rodó, líric i gran en l'espai que poc a poc es va tornant un moviment més sec i sobre ella mateixa → els problemes i pensaments cada cop la turmenten més li estan més a sobre i l'angoixen més i més.

El grup fa una rotllana al voltant de la Natàlia/Colometa i va seguint un ritme ràpid al seu voltant → els problemes augmenten i la fan estar cada cop pitjor.

Mentrestant, la Natàlia/Colometa s'angoixa més i més, fins que es treu el jersei blanc. Aquest gest representa la pèrdua de la innocència.

El grup de sobte se li tira a sobre i l'estira cap a tots costats → és el moment d'explotació màxima de la Natàlia/Colometa.

La Natàlia/Colometa està molt angoixada, fins que no pot més i s'intenta imposar sobre tots aquests problemes (porté), però li és impossible i el que fa és fugir i es torna cada cop més boja amb els seus pensaments.

2a fase, rebel·lió, conducta agressiva, capítols XIV-XXXII, pàgines 87-180, minuts 1:48- 2:57

Explicació de la coreografia

La Natàlia/Colometa continua la cursa per allunyar-se del grup (allò que l'angoixa). Es queda sola amb els seus pensaments, però el grup segueix allà mirant-la fixament. Comença la part del solo dins de la coreografia. No hi ha interacció amb el grup que queda fora de pla.

La Natàlia/Colometa fa un tros de coreografia amb girs, salts amb cames altes, etc. Aquests moviments representen la dificultat que té per seguir amb la seva vida a causa del patiment que ha de suportar.

La Natàlia/Colometa afronta una lluita interna molt difícil. És el punt en què representa la seva rebel·lió contra tot allò que la fa patir i del que no aconsegueix escapar. Ha de fer front a tot això i als seus pensaments. La lluita, però, no la guanya, ja que no pot fer-se càrrec de totes les seves responsabilitats.

Finalment cau. Aquesta caiguda representa el moment més baix de la seva vida, la decisió de matar els seus fills i suïcidar-se.

3a fase, afirmació, conducta assertiva, capítols XXXIII-XLIX, pàgines 181-267, minuts 2:58- 3:37.

Explicació de la coreografia

La Natàlia/Colometa ha caigut vençuda per tot el que la tempesta des de fa temps. És el moment en què pren la decisió de comprar el tabac per posar fi a tot el patiment. La Natàlia/Colometa el va a comprar i posa l'excusa que s'ha deixat el moneder a casa i que ja passarà després a pagar-ho. Llavors l'Antoni li ofereix que vagi a netejar casa seva per guanyar uns quants diners. Aquest oferiment és el moment en què la Natàlia/Colometa comença a veure la llum. A partir d'aquí comença el seu procés de recuperació.

En la coreografia apareix de nou el grup, que a poc a poc apareixen en escena i ajuden la Natàlia/Colometa a aixecar-se. Representa el moment de la recuperació de la protagonista. És un procés lent, però finalment la Natàlia/Colometa aconsegueix recuperar-se i tornar a ser qui era abans de casar-se amb en Quimet.

Un cop la Natàlia/Colometa és dreta, recupera el moviment líric i rodó, poc a poc va sortint per damunt del grup. Aquest moviment representa quan la Natàlia/Colometa aconsegueix sortir poc a poc de la seva angoixa i es va recuperant.

El braç dret de la Natàlia/Colometa va sortint per entre el grup pujant poc a poc i deixant enrere i sortint finalment de tot allò que l'angoixava.

Finalment queda per sobre de tots els seus problemes i pensaments i es converteix en la senyora Natàlia.

6.4 Justificació del significat donat

La plaça del Diamant narra la història de la Natàlia/Colometa, però també narra la història d'un país. Catalunya i Espanya van patir la guerra civil, la Natàlia/Colometa també. Després de la guerra ve la recuperació, en tots dos casos, es tracta d'una recuperació lenta i progressiva. Tant del país com de la Natàlia va ser lenta, va venir després de molta crisi, tant exterior com interior. La història de la novel·la és la del país, la de la protagonista i la de qualsevol persona que també va viure la guerra civil.

El que ha viu la Natàlia/Colometa a l'obra és un moment crític de la seva vida. En el seu cas viu la guerra i la postguerra, viu la fam i la ruïna, la pressió del seu marit i els coloms invasius. Aquesta és la situació que viu la protagonista en la novel·la, aquest moment vital crític és un moment que té lloc en la vida de cada persona, tothom ho viu diferent, tothom viu moltes situacions diverses i es desenvolupen de maneres diferents. El punt comú d'aquests moments vitals, és les etapes que segueix, el moment d'inici de la crisi, el moment més baix en què sembla no tenir solució i la recuperació.

Així, doncs, la coreografia no és només el procés vital de la Natàlia/Colometa, sinó que va més enllà, il·lustrant un procés que pot ser aplicat a aquests moments crítics que tothom viu al llarg de la vida. Són aquests punts baixos en què ens ve tot a sobre i a poc a poc ens n'acabem sortint gràcies a l'ajuda que rebem tant de familiars, amics, professionals, etc.

7. CONCLUSIONS

7.1 Conclusions teòriques

Un cop fet el treball, crec que s'han assolit clarament els dos objectius marcats inicialment: fer una anàlisi psicològica del personatge de la Natàlia/Colometa partir dels tres models de conductes humanes, i crear una coreografia que expressi la seva evolució psicològica a través de la música i el moviment.

El primer objectiu del treball era analitzar el procés vital de la protagonista de la novel·la i veure si els tres patrons de conducta de la psicologia encaixaven amb les seves tres etapes vitals. Amb l'anàlisi de la novel·la des del punt de vista de la psicologia, s'ha pogut veure que els patrons de conducta han sigut una molt bona manera d'entendre el personatge i la seva evolució. De fet, això és encara més rellevant perquè *La plaça del Diamant* és una novel·la psicològica, tal com també s'explica en el treball. A més, aquesta anàlisi de la conducta i la psicologia del personatge de la Natàlia/Colometa també ha servit per establir unes bases a seguir per adaptar la idea de moviment i expressivitat que es tenia per fer la coreografia.

També ha sigut interessant fer una anàlisi pròpia (literària i psicològica) de la novel·la, i després poder-la comparar i trobar punts en comú amb anàlisis d'experts.

Un altre punt destacable del treball és que m'ha permès llegir dos llibres de gran importància dins del món de la psicologia. Aquestes dues lectures han servit per poder fer una anàlisi psicològica coherent amb una base científica, i relacionar-la amb les vivències que va tenint la Natàlia/Colometa al llarg de la novel·la. S'ha pogut veure, doncs, que les teories presentades en les dues lectures són conceptes no només teòrics, sinó que es poden aplicar a la vida i a les relacions entre les persones.

7.2 Conclusions personals

La lectura de la novel·la *La plaça del Diamant* va ser el punt de partida que em va dur a emprendre aquest projecte. Llegir el llibre em va agradar molt, tant pel que explica com per la manera com ho explica. Hi ha algunes frases que trobo molt profundes i boniques a la vegada. Algunes m'han marcat a nivell personal, m'han fet pensar i m'han donat un punt de vista interessant sobre alguns aspectes de la vida.

El fet de rellegir la novel·la m'ha servit molt per anar-hi trobant cada cop més matisos interessants, tant per fer la part de l'anàlisi psicològica com per triar els

moments importants que després han servit de guia per elaborar la coreografia. Veure tots els detalls que Mercè Rodoreda vol emfatitzar m'ha servit per aprofundir en els esdeveniments que la Natàlia/Colomet pateix i entendre com se sent.

El fet de crear una coreografia des de zero a partir d'una idea concreta, però que ha anat evolucionant i agafant forma segons l'anàvem muntant, també ha estat un repte que m'ha permès aprendre molt. La coreografia ha anat canviant i modificant al llarg del procés de creació, ja que la inspiració ha anat venint al llarg dels dies i han anat sortint noves idees i propostes que han fet canviar i desenvolupar la idea inicial.

L'entrevista i l'assessorament coreogràfic que he rebut de la Cristina Queraltó ha estat de gran ajuda a l'hora de crear la peça coreogràfica. La Cristina m'ha orientat sempre que li he demanat assessorament, i m'ha ensenyat algunes tècniques que utilitzen els professionals del món de la dansa per elaborar les coreografies.

Abans de crear la coreografia tenia una idea vaga de com es feia perquè ho he anat veient al llarg dels anys que porto fent ballet, però fer-ne una de debò des de zero, amb idees pròpies, ha sigut un procés molt més difícil i estimulante del que m'esperava. El que he vist és que s'han de tenir en compte molts factors que, quan ho veia com a simple ballarina o espectadora, no m'havia de plantejar, com ara el vestuari, la música, la il·luminació, l'espai/escenari, l'equip de gravació, etc.

A l'hora de gravar, per exemple, em vaig trobar amb una dificultat afegida, que era que havia de fer la direcció de la coreografia i interpretar el meu personatge alhora.

Per últim, crec que ha fer aquest treball sigut molt interessant perquè m'ha permès relacionar la literatura, la psicologia i la dansa. Són tres àmbits que semblen diferents i allunyats entre si, però que al final poden acabar tenint una relació i unir-se en un sol projecte.

Estic molt satisfeta amb el resultat final del treball, especialment amb la coreografia, ja que penso que està ben aconseguida, tant a nivell coreogràfic de dansa i interpretació com a nivell de representació de l'evolució de les conductes psicològiques de la Natàlia/Colometa al llarg de la novel·la.

8. FONTS D'INFORMACIÓ

Bibliografia

CERNY MINTON, Sandra. (2011). *Método básico de creación de movimiento*. Editorial Paidotribo. Madrid.

CÒNSUL, Isidor. "La plaça del diamant", dins *Lectures de Batxillerat (2005-2007)*. Ed. Proa (Les Eines).

GARDNER, Howard. (1995). *Inteligencias múltiples*. Editorial PAIDÓS Educación. Barcelona.

RISO, Walter. (2016). *CUESTIÓN DE DIGNIDAD. El derecho a decir NO*. Editorial Océano de México. México D.F.

RODOREDA, Mercè. *La plaça del Diamant*. Club Editor (2016).

Documents visuals

Minisèrie TV *La plaça del Diamant*. (1983). TVE. Dirigida per Francesc Betriu i produïda per Pepón Coromina. (en línia)
<<https://www.rtve.es/play/videos/la-placa-del-diamant/>> [consulta: 07/2023]

La plaça del Diamant. Espectacle teatral amb direcció de Carlota Subirós. Teatre Grec. Juliol de 2023.

Webgrafia

<<https://www.slideshare.net/joanpol/lit-anlisi-de-la-plaa-del-diamant-1-rodoreda>>
[consulta: 07/2023]

<<https://www.studocu.com/es/document/universitat-politecnica-de-valencia/valenciano-i/1-analisi-la-placa-del-diamant/38833868>> consultat: 09/06/23

<https://mestreacasa.gva.es/c/document_library/get_file?folderId=500021456056&name=DLFE-1775451.pdf> consultat: 09/06/23

<<http://laplacadeldiamantt treball.blogspot.com/p/simbolisme.html>> consultat: 09/06/23

<<https://www.tnc.cat/ca/la-placa-del-diamant>> consultat: 13/06/23

<<http://laplacadeldiamanttremball.blogspot.com/p/la-placa-del-diamant.html>> consultat: 13/06/23

<https://ca.wikipedia.org/wiki/La_pla%C3%A7a_del_Diamant> consultat: 13/06/23

<<https://www.escriptors.cat/autors/rodoredam/obra>> consultat: 13/06/23

<https://mestreacasa.gva.es/c/document_library/get_file?folderId=500021748476&name=DLFE-2261918.pdf> consultat: 13/06/23

<<https://comoescribirbien.com/novela-psicologica/>> consultat: 16/06/23

<<https://www.crehana.com/blog/estilo-vida/novela-psicologica/>> consultat: 16/06/23

<<https://elclubdelecturadesantaaulalia.wordpress.com/2015/02/24/la-placa-del-diamant-de-merce-rodoreda/>> consultat: 16/06/23

<<https://www.calameo.com/read/00584437932f1c98c00b1>> consultat: 16/06/23

<<https://felescuriosus.wordpress.com/2019/09/06/resum-personatges-simbols-placa-del-diamant-merce-rodoreda/>> consultat: 16/06/23

<<https://www.goconqr.com/ficha/27243590/la-placa-del-diamant-literatura>> consultat: 26/06/23

<<https://www.nosaltreslaveu.cat/noticia/75685/tal-dia-com-hui-del-1983-va-morir-merce-rodoreda-1>> consultat: 26/06/23

<<https://www.nosaltreslaveu.cat/noticia/75685/tal-dia-com-hui-del-1983-va-morir-merce-rodoreda-1>> consultat: 28/06/23

<<https://lletra.uoc.edu/ca/autora/merce-rodoreda/detall>> consultat: 28/06/23

<https://es.wikipedia.org/wiki/Dictadura_de_Francisco_Franco> consultat: 30/06/23

<<https://www.crehana.com/blog/desempeno/tipos-de-inteligencia-emocional/>> consultat: 05/09/23

<<https://psynthesispsicologia.es/inteligencia-emocional-definicion-y-ejemplos>> consultat: 05/09/23

<https://ca.wikipedia.org/wiki/Proclamaci%C3%B3_de_la_Rep%C3%BAblica_Catalana> consultat: 17/09/23

<https://es.wikipedia.org/wiki/Guerra_civil_espa%C3%B1ola> consultat: 17/09/23

<<https://preparats.cat/noticies/resum-placa-diamant-merce-rodoreda>> consultat:
16/10/23

<<https://www.arquitecturacatalana.cat/ca/obres/cementiri-nou-digualada>> consultat:
19/10/23

<<https://www.psicologia-online.com/inteligencia-intrapersonal-que-es-ejemplos-y-actividades-para-mejorarla-4690.html>> consultat 19/11/23

<https://www-psicologia--online-com.translate.goog/inteligencia-interpersonal-que-es-ejemplos-y-actividades-para-mejorarla-4688.html? x tr sl=es& x tr tl=ca& x tr hl=ca& x tr_pto=sc> consultat 19/11/23

9. ANNEXOS

9.1 Entrevista sencera a Cristina Queraltó

Cristina Queraltó, directora de l'escola de ballet Q-Arts,

1. Quan tu comences a crear una coreografia, la idea i el que tu vols representar, la inspiració, d'on ho treus?

Hi ha diferents motius a vegades pels que fas una coreografia, a vegades és una música que m'obre algo i ja ho veig, moltes vegades em passa quan sento la música a lo millor m'inspira algo però normalment quan em desperto és quan tinc moltes idees. A vegades m'he d'aixecar i fins i tot escriure-ho, o fer algun dibuixet. I generalment és això, és una música però a vegades, com que he de crear coreografies sí o sí, perquè tinc un grup que ha de fer una coreografia, un espectacle o un concurs, o el que sigui, llavors miro bastant la persona o el grup de persones, i a partir del que crec que poden entendre, del que poden expressar, l'edat que tenen, el tipus d'obra que necessito per l'espectacle que ho he d'ambientar amb algun tema o que ho he de portar en algun concurs i he de muntar algun tipus de llenguatge, llavors a partir d'aquí ho creo. A vegades em costa una miqueta més, a vegades creo un material. M'imagino forma, moviments, formacions per la capacitat que tenen aquells alumnes i a partir d'allà surt la idea. Després vec que allò potser es desenvoluparà en algo de, jo que sé, del món animal, o que, no sé, algo molt infantil i potser llavors és un joc entre nenes, a la platja, o... Ve la idea després, perquè no som professionals i he de veure què puc fer amb ells. Però tinc moltes músiques guardades i normalment és això, perquè quan estic amb el cotxe sento una música o estic en algun lloc i és quan, bum, surt la idea.

2. L'estil de dansa, ha d'anar lligant amb la música, és a dir, si és un moviment tipus si tu tens una música molt tranquil·la d'estil clàssic, per norma general li hauries de posar un moviment clàssic?

No, a mi m'agrada jugar amb això, justament. Per exemple, jo vaig fer, no el vaig acabar, però estava fent el grau superior a l'Institut del Teatre, i tenia el Ramon Oller de professor de composició que li deien. Em va agradar molt perquè amb ell vaig aprendre això, que no necessàriament algo per exemple molt líric, molt expressiu, que té molt missatge potser en veu, inclús una cançó amb veu, muntàvem una coreografia que la senties molt perquè interpretava realment aquella veu, aquell missatge, llavors, la mateixa coreografia, amb el mateix tempo, amb la mateixa expressió, li canviaves a una música totalment diferent i crear un impacte totalment diferent cap al públic. I havia la mateixa sensibilitat al darrere, la mateixa expressió,

però es rebia diferent. Llavors, m'agrada a vegades jugar amb això. És més xulo, més interessant. T'ho proposo. Fes-ho.

- 3. Lligat amb la primera pregunta, si tu a partir de la música tries aquests passos o tens idea d'alguns passos que et venen tu a la destó i llavors a partir d'aquí doncs és això, amb aquesta música, o, primer és la música i després els passos?**

Normalment faig més els passos. Després he d'arreglar-ho amb la música. Les nenes aquestes que han fet moltes coreografies amb mi ja ho saben, que monto trossos, a vegades fins i tot fora de la música tinc la idea, tinc la música que serà, fins i tot a vegades vestuari, tot, però busco el moviment que m'agrada. Començo més, quasi pel moviment. O sigui, la música m'ha inspirat una idea però el moviment el busco a part, moltes vegades de la música. Després l'he de quadrar amb la música i em costa una mica això. Hi ha profes que no, eh? Que van molt amb la música i que a partir de la música fan el moviment. Per exemple aquest any, al fer jazz amb les petites, ja sí que és bastant musical, i tant a tempo i tot això, llavors sí. Però amb contemporani, és com més difús i després el vaig arrodonint amb la música.

- 4. Quan tu tens aquest idea ja de la coreografia, tu com fas com unes bases, tipus, està bé això de les bases per tindre aquestes coreografies. Per exemple, farem, aquest tipus de moviment durant tot el destó i farem per exemple, uns salts que faran que baixar a terra i no sé què i això ho repetim de la coreografia, o, és totalment trencat segons lo que et ve a tu?**

Ara sóc bastant trencat, perquè jo havia fet gimnàstica rítmica de rendiment. Llavors allà és tot molt matemàtic, és, ho coneixes una miqueta. Va amb codi... Llavors és tan robòtic i tant matemàtic que ara no vull fer això. Amb la dansa m'agrada més explorar. Sé que és cert que per exemple, concursos, els penso una mica a nivell tècnic que tenen. Com que sé que hi ha una part de la nota que és tècnica, sí que hi penso una miqueta: bueno, doncs va. No és que ens diguin un tipus de gest, tants salts o tants passos d'enllaç... Però com que vinc amb aquest aprenentatge de la rítmica, doncs sí que a vegades ho penso una miqueta, dic: bueno, va, que facin alguna cosa...

Igual que l'espai, també m'agrada que no estiguin sempre en un lloc. A no sé que ho vulgui per algo, que sigui una coreografia que farem amb llum i que vull focalitzar-la a l'espai, també també jugo una mica amb l'espai. Però intento sortir bastant d'això de la quadrícula, i de que sigui tot tan, tan...

5. Quan fas una coreografia, tens alguna manera d'apuntar-te els passos a part de tenir-ho tu al cap? Per exemple, amb una llibreta si t'apuntes com ho fas?

Sí, normalment faig distribució de l'espai més que... Passos a vegades sí que m'apunto coses això que em ve un dia que m'invento una cosa que a més m'agrada buscar coses diferents que no sigui lo típic que hem vist per tot arreu, per tots els escenaris, llavors clar, ho penso a casa, em surt, jo què sé, al bosc... Llavors m'ho apunto al mòbil, m'ho apunto en algun lloc que això sí que és més redactat, potser per recordar-me'n, perquè: apugeu el braç, abaixeu el cap... I, si no, ho faig amb monigotes. Però el que sí que m'apunto sempre és la distribució. O sigui, jo em faig una quadrícula, perquè com que m'agrada jugar amb l'espai... Si són coreos només d'una persona no, però si són grupals, com que també busco l'efecte del grup, de per on es mou, per on passen, faig alguna cosa així (dibuixa en una llibreta), i llavors hi ha: la nena 1, la nena 2, la nena 3 i la 4 i la 5 i la 6 i el nen 7. Val? I d'aquí, doncs, aquí ja sé que el 7 doncs potser fa un "pas de bourrée", o no sé què. Però, si no, ja me'n recordo i potser fa aquest moviment i acaba aquí (ho assenjala). I aquest, el 4, el 5 i el 6, doncs fan aquest moviment i acaben aquí: 4, 5, 6. I el 3, 1, 2 fan així i acaben 3, 1, 2. I llavors sí que busco com l'evolució per l'espai. I després potser fan així. I poso quin número és cada un. O així i així, o, aquests van cap aquí, aquests van aquí i dos surten pel mig com volen. Això sí que m'ho apunto. Als moviments hi ha un llenguatge que el vaig estudiar però que no me'n recordo. Es diu Laban, hi ha uns símbols, i ho sabia dir però ja ho he perdut. O a vegades si que hi ha, no sé, un equilibri, doncs faig algo així, o un salt, doncs faig així, o un salt amb les cames obertes, doncs a lo millor faig així. Tinc com alguns gargots meus. No és ben bé el Laban però hi ha temes de transcripció de coreografies molt xulo, però jo no me'n recordo.

6. Llavors això, aquest llenguatge que dius, és tipus, tu pots passar-li a una altra persona i aquesta persona podrà crear aquest ball que ha vist?

Amb el Laban sí, és com un idioma, és molt xulo. Jo volia aprofundir amb allò, però el que passa és que vaig tenir el segon fill i vaig deixar-ho però és molt xulo, és molt interessant. Ja, si t'interessa, et passaré alguna cosa. Perquè tinc els apunts de la universitat i això i t'ho puc passar. Que guai, d'acord. Sí, sí, i les coreografies aquestes del *Llac dels Cignes* o del contemporani, és que són tan complicades, no? Estan transcrites amb Laban. Hi ha manuscrits o amb ordinador ara es fa i qualsevol coreògraf diuen allò: faig la versió d'*El Trencanous* de no sé qui. I està adaptada com l'han canviada i hi ha inclus les anotacions de les adaptacions que han fet d'*El Trencanous* antic a la d'*El Trencanous* la nova versió o una de contemporani que és super... No ho sé ben bé, del Harin que són... Tu t'ho pots transcriure, és un llenguatge. I és tan grupal com del cos d'una persona. Laban es diu. Ja t'ho buscaré, ja t'ho passaré.

7. Després, quan ja la coreografia ja està feta i això, a l'hora de triar el vestuari, quins criteris tens en compte?

Ve bastant junt. Quan veig la idea i veig la persona o les persones que ho faran, tinc bastant clar el que vull. No al detall, però potser veig vestit blanc amb... Tinc bastant clar el què. O dos colors o al revés, potser també he començat quan has dit la pregunta de com venia la inspiració, a vegades em ve pel vestuari. Per exemple, vull fer alguna cosa que sigui d'arrel espanyola, no? M'han demanat això, doncs la flor aquí, el ventall... Llavors a partir del vestuari potser surt la idea també. I llavors ja sé que tindrem un element, que potser portaran un ventall, un barret o...

8. Llavors això també va amb lo de la il·luminació i l'escenografia?

Això per a mi és lo últim. Perquè no és el que he aprofundit.

- Es clar, quan tens el ball dius: aquí un llum, aquí...

Sí, i mentres crees a vegades sí que ho veus clar, dius: aquí un zenital perquè, doncs hi haurà tot un grup de gent i un surt pel mig, no sé què, i ho tens molt clar. Però a vegades fins que no ho veig clar, que si estaran en un escenari i es veurà així, o estaran en una plaça pel voltant... Fins que no ho veig ben bé, a mi, és potser el que em costa més. I el que menys sé també, no domino el tema de tècnic d'il·luminació, sé als llocs on he treballat què tenen, i amb el que tenen, doncs llavors ho adapto.

- Doncs, això de la part més de creació així més general, ja estaria.

Ara t'explico més o menys la meva idea que tinc per fer la coreografia, i a veure si em pots dir una mica com ho faries tu. Llavors, la meva idea és sobre *La Plaça del Diamant*, la coneixes? Doncs hi ha una protagonista que és la Natàlia que passa bastantes coses dolentes, oi? Durant uns 25 o 30 anys. I llavors, la meva idea és crear una coreografia a partir d'aquests moments, de la reacció que ella agafa davant d'aquests moments. És a dir, de les conductes, que estan establertes 3 tipus de conductes, així generals, que són: la passiva, que és com: em ve el que em ve i jo faig segons el que em diuen i jo, la meva opinió més o menys no compte. Llavors això és la conducta que agafa ella al principi de l'obra perquè es casa amb un que li diu que es casi amb ell i deixa l'altre i es casa amb ell per exemple. Llavors, pues també que se li fiquen uns coloms a casa i els fills com de manera forçada però ella ho va aguantant tot i ho va aguantant tot. Llavors, doncs arriba com la guerra, llavors el marit li marxa, ja està farta dels coloms i tot això i llavors doncs arriba un moment en què diu prou. Llavors agafa una conducta més agressiva, com rebel. Després arriba un moment crític de la seva vida en què el seu marit se li mor a la guerra, que passa molta gana i tot això i arriba un moment en què decideix suïcidar-se a ella i els seus fills per deixar de patir. Això és com el

punt més fort, més dur de la seva vida, però després ja agafa com una conducta més assertiva perquè un conegut li diu de quedar-se amb ella, doncs en certa manera li soluciona la vida i tot això. Si, és bastant dramàtic. Llavors, doncs ja torna a agafar una conducta assertiva de ser responsable de lo meu i també de tindre en compte tot el dels altres. Per tant, la idea seria crear a partir d'aquesta idea una coreografia.

- Com ho ambientaries? Què has pensat?

A veure, després t'ensenyo la música. La meva idea era o fer un solo o un duet. L'únic que no sé què és millor, perquè, si trio fer el solo, seria jo mateixa que faig de la protagonista i la seva evolució, vista a través del moviment. Si no, també podria fer un duet, l'únic que hauria de ser, tipus, si tu t'imagines seria dels personatges però no m'agrada que sigui com del personatge del marti sinó que hauria de ser una cosa que englobi tot el que a ella li passa. I això potser és més complicat.

Algun element extern jo crec que a lo millor si que t'ajudaria perquè ho entengui el públic, no?

Tipus una persona, dius?

Un element. Potser és un colom, la foto del marit a la guerra, la foto d'un soldat que es mor... No sé. Què li provoca, realment aquesta, a lo millor, he? no ho sé. Jo estic pensant com ho rebo com a espectadora. Per què canvia l'actitud ella? Si no han vist la pel·lícula, o sigui a tu t'interessa que la coreografia independentment de la pel·lícula s'entengui i la rebi, no, l'espectador? Llavors t'has de plantejar què vols que rebi. Si vols que rebi això, molt molt ambientat amb la pel·lícula, doncs utilitza elements de la pel·lícula. Però pots jugar amb les tres, amb els tres canvis d'actitud que ha tingut ella i no necessàriament ha de ser res de la pel·lícula. Però estarà totalment basat en aquesta pel·lícula.

Bé, és més el llibre.

Bé, no sé. Jo faria: per què primer té aquesta actitud i com es comporta, per què després té aquesta i com es comporta i perquè després té aquesta i com es comporta. Llavors, a partir d'aquí, pots veure si necessites res més. A lo millor pot ser un recurs audiovisual. A lo millor pot ser un recurs que tu l'agafis, un material, a lo millor pot ser llavors una altra persona. Clar, l'audiovisual és molt fàcil i de seguida dona informació a l'espectador. Si passiva, agressiva o assertiva.

Jo la idea que tenia per fer la coreografia era fer-la en un espai nu, sense cap mena d'escenografia, on només hi haguessin les ballarines. Molt senzill.

Estètic, vols dir?

Sí. I així es pogués veure un moviment així lleig i trencat que representés la conducta agressiva. Seria un moviment així més com tallat, més sec.

Brusc...

Ràpid, tipus per exemple, si m'ho imagino jo que només poso una persona també potser per exemple com que sortís el moviment a partir de la mà per exemple, com si d'aquesta fos d'on li venen les coses. Llavors en algun moment trencar amb aquest moviment i en què es vegi aquest final de recuperació de la persona fent com el moviment del principi però que sigués així més líric.

D'acord, l'evolució.

Sí. Per diferenciar-ho i que es vegi, jo crec.

Sí, jo crec que llavors estarà ben interpretat però és una mica el què et deia: si vols que sigui aquests tres moments d'aquesta persona independentment de l'obra, això la obra t'ha inspirat doncs això, t'ha donat aquest material amb el que jugues. Però no necessàriament estàs interpretant l'obra ni el personatge en concret. Sí que hi és però no és tampoc el que necessites que rebi el públic, no? No és el teu objectiu primordial, no? Que sàpiguen que és de *La Plaça del Diamant*.

Tu quan actues, algo vols provocar a l'espectador. O li vols expressar algo, o li vols donar un missatge o vols que senti algo. Si vols que rebi un missatge, tu vols que entengui que és la Natàlia de *La plaça del Diamant* i que li passen aquestes coses, llavors sí que necessites contextualitzar-lo més. Però si tu vols provocar-li aquesta emoció, o aquesta controvèrsia, a vegades a contemporani, moltes vegades és més explicar un conte, a clàssic és més visual i més contextualitzat, no? Però amb contemporani moltes vegades vols crear una emoció. Per això a vegades fan coses molt transgressores també, perquè el que que volen és que la gent faci així i diguin: no, no m'ha agradat. Però ells el que volen es que no els hi agradi. O a vegades hi ha gent que li encanta, no? És com veure una pel·lícula súper violenta que dius (fa un soroll raro). Però ells volien aconseguir això amb tu. Volien que tu fessis: (fa un soroll raro), que tinguéssis por, crear-te inseguretat, no? Doncs si només vols crear aquesta emoció t'has de basar en el personatge però no és el teu objectiu principal que s'entengui o que interpretin que et bases en aquest personatge o en aquests moments de la història de la vida d'aquest personatge. Llavors has de tenir clar això, per a mi. Si tu només vols l'emoció, crear algo, tu ets molt més lliure amb això i no necessàriament han de ser els imputs de la pel·lícula o els, emmm, contextualitzat o el què provoca, que sigui passiva o en quina situació està, per què és passiva o per què és revel o què fa quan és revel exactament, com, reflectint la pel·lícula, sinó que

sóc passiva, què vol dir ser passiu? I tu analitzes passiu però no és la Natàlia en aquell context, en aquella obra, en aquell llibre.

D'acord, sí, ho entenc.

M'explico?

Sí sí.

Perquè, doncs, com interpreto la passivitat? Doncs que em dominen, que em manipulen, que em porten, que jo no decideixo... Llavors això crea aquest moviment. Pot ser altra gent que t'empeny, l'impuls vé de fora. Revel, l'impuls vé d'una ràbia interna, doncs, el moviment naixerà d'allà i serà més brusc, serà més trencat com has dit. I, acertiu. Doncs, jo. Sóc jo, no? Llavors igual dóna igual d'on neix el moviment. Tu t'ho has de plantejar, no? Però ets tu interpretant i a lo millor és més emocional, no? I més fluid, més el que deies tu, bonic. Jo entenc que és més com més fluid, més natural. No et provoca res sinó que surt més instintiu. I és la teva essència, és la teva veritat. Al final, no? Pot ser això. Al igual anar per aquí.

D'acord, crec que ho estic entenent el que m'estàs dient, tipus del principi que és com una conducta passiva, allò de tenir com la persona i els altres, llavors és com en un moment d'espai i de dir: vale, estic jo sola, i aquest moment és quan aquesta conducta.

Exacte, sí. Perquè m'hi he d'enfrontar i és dur. I després ja trobes l'equilibri. Jo, aquí no ho sé, aquí jo ja no ho sé. Jo veig com acompanyada i que que són ells, o ells o les coses que seràn intèrprets, dic persones perquè seran ballarins però són les coses que t'han influenciat, no?

Llavors aquests et porten i això és a més coreogràficament és molt interessant. Provoquen el moviment, et porten. Et van provocant cap on anar. Poden ser tots, pot ser-ne un. T'agafen, et traslladen, això és xulo. Et donen molts recursos que a més a més coreogràficament s'entén que tu fas el que els altres et fan fer. És una mica un grup i un individu. I al individu ara el domina algú. Després es queda sola, està perduda, s'enfada amb aquesta situació, està, no? Llavors és aquest moviment de rebel·lia i l'agressivitat inclús hi poden aparèixer i pots ser agressiva contra ells. Primer potser s'ha d'entendre que es queda sola i després igual l'agressivitat si que la pots representar fàcil també. Poden estar a lo millor d'esquena i que no facin res, però tu... O també poden estar en fila, m'imagino com una fila tots d'esquena com molt grisos, que no tinguin personalitat pròpiament, que no sigui una, que no es vegi una persona. I a lo millor tu vas contra això, et reveles contra tot el que t'ha passat, contra qui eres, contra el que et trobes ara. Estàs allà amb una batalla interna. I els moviments poden ser molt agressius llavors. I ells poden reaccionar o no, això no ho sé.

No, jo crec que m'imagino més de, una cosa interna.

Sí, més neutres i que ets tu, no? Jo crec que sí. I l'assertiva, jo crec que has de tornar a estar sola perquè ets amb tu mateixa, no? Si que li soluciona la vida el marit però ell és un creixement personal seu, no? Que ha fet.

Sí, és com una... Perquè al principi de tot, el marit representa que li treu l'identitat. Li diu: tu et diràs Colometa i tot el que eres abans ja no ho ets.

I després ella es troba i s'accepta i es fa respectar. No me'n recordava que es tornava a casar. M'ha fet gràcia perquè és sempre el príncep que et ve a salvar.

Bueno, no, no.

No, ha fet el camí ella soleta. Per això, igual ella és ella sola i aquí potser, no ho sé... O els pots utilitzar per donar efectes.

Ara potser m'estic imaginant una mica el final de tota aquesta part de passiva de quedar com, jo sola aquí, com el grup aquí però aquest grup ha anat durant la part d'agressivitat està com neutre, llavors, pues quan, en el moment de transformació cap a assertiva, pues com d'avançar, no? Jo estic aquí fent lo meu i en algun moment com en el final, com d'encarar-me a ells , no? Veient com que al final...

O que tu el portes, eh? A lo millor: bum! No ho sé, o no?

Sí. Perquè també hi ha un punt del llibre que és com que hi ha el trencament de tot i tornar-se a trobar que és un crit que fa ella com per deixar tot el que tenia abans enrere, llavors com acabar-ho una miqueta així. Llavors això de què tu dius de portar, seria com en algun moment jo faig algo i fan algo, tal, em giro i faig com aquest crit. Clar, quedarà molt xulo.

O separar-se o baixar o... Sí, és com, jo i ells no.

Sí, com el crit i llavors com els altres van cap avall. Vale, doncs ara ja ho veig. Sí, m'agrada això, amb més gent.

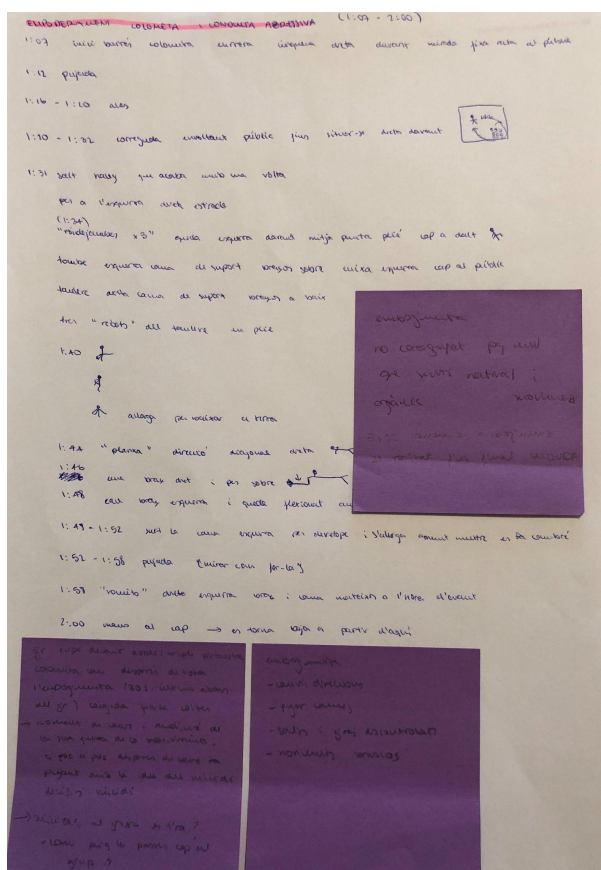
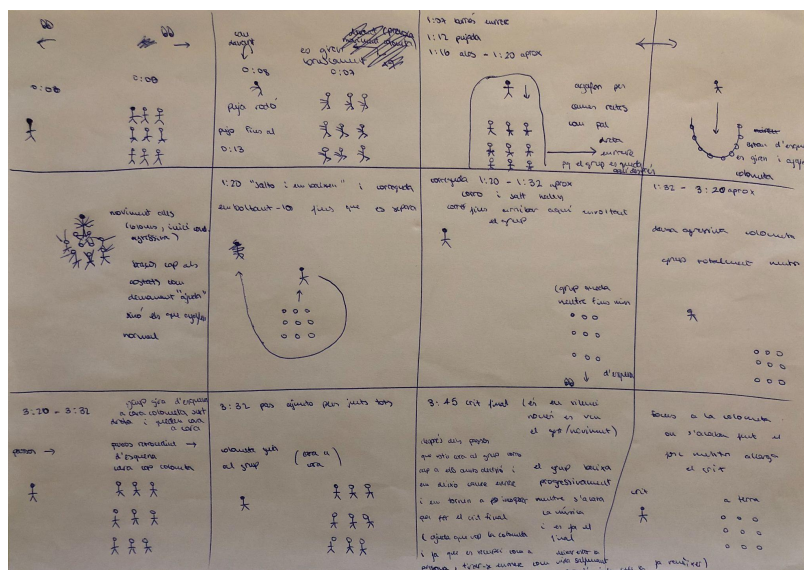
Sí, sí, m'agrada la idea.

Doncs ja estaria, moltes gràcies.

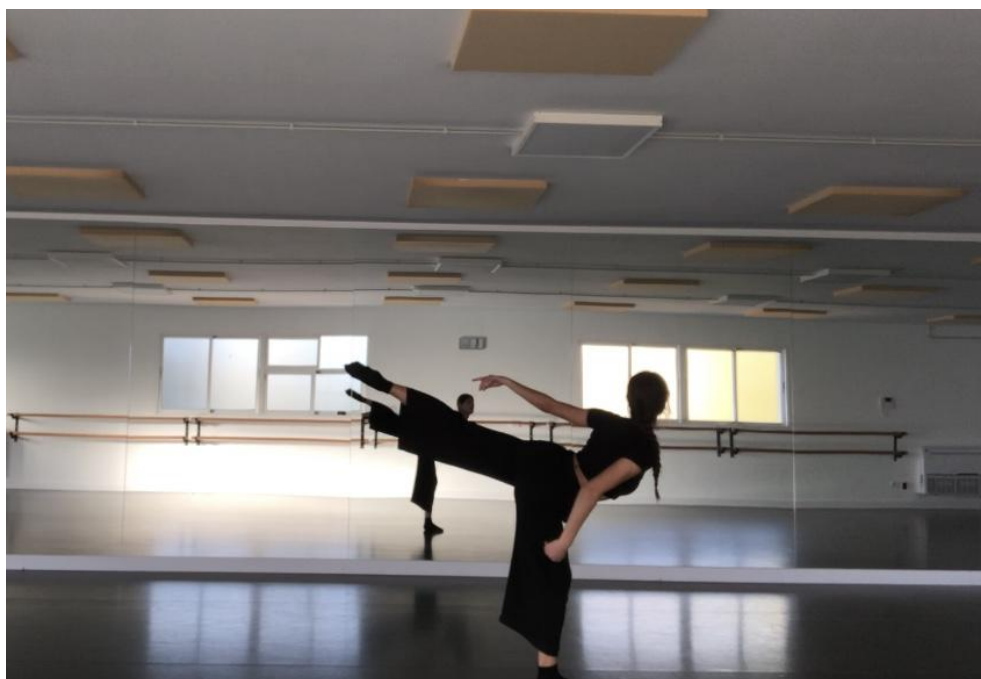
Espero haver-te ajudat.

Sí sí, m'has ajudat moltíssim. Moltes gràcies!

9.2 Documents visuals i escrits de la coreografia

9.3 Fotos del procés de creació de la coreografia

9.4 Fotos del procés de gravació de la coreografia

9. 5 Enllaç al vídeo: Coreografia de *La plaça del Diamant*

<https://drive.google.com/file/d/1AWgPM1Z4OolhJ2DdrYPU95EaXeJ3YN0C/view?usp=sharing>

AGRAÏMENTS

Primer de tot, vull donar les gràcies al tutor del treball, Òscar Sánchez, que m'ha acompanyat i assessorat durant tot el procés i m'ha aconsellat i donat instruccions de manera excel·lent.

En segon lloc, m'agradaria expressar el meu agraïment a la Cristina Queraltó per l'assessorament coreogràfic i per haver deixat a la meva disposició l'espai Qarts, a Igualada, per assajar.

També vull donar les gràcies a la Laia Monroig per la gravació i a les ballarines de la coreografia, Anna Nolla, Elsa Nolla, Èrica Riba, Mar Romero, Gina Sala i Aura Sierra, per la seva disposició i col·laboració.

Finalment, voldria agrair el suport que m'ha donat la meva família i l'interès que han mostrat tant durant el desenvolupament del treball com durant el procés de creació.